

IRENA BIEŃKOWSKA
UNIwersytet Warszawski
ORCID 0000-0002-7375-8715

NOWE ŹRÓDŁA DOTYCZĄCE MUZYKALIÓW W ZBIORACH MAGNACKICH II POŁOWY XVIII WIEKU

ABSTRAKT W zbiorach Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie zachowały się dwa dokumenty z końca lat siedemdziesiątych–początku osiemdziesiątych XVIII w.: wykaz muzykaliów z dworu Karola Stanisława Radziwiłła „Panie Kochanku” w Nieświeżu, który zakupił około 1778 r. kapelmistrz księcia – Johann Nicolaus Scholl, oraz spis nut przygotowanych dla dworu Izabeli i Ignacego Potockich w Kurowie, Klementowicach i Warszawie, zakupionych przez kompozytora i późniejszego królewskiego kapelmistrza Pietra Persichiniego.

SŁOWA KLUCZOWE inwentarz muzyczny, Johann Nicolaus Scholl, Pietro Persichini, Karol Stanisław Radziwiłł „Panie Kochanku”, Elżbieta z Lubomirskich Potocka, Ignacy Roman Potocki, Nieśwież, Warszawa, Kurów, Archiwum Główne Akt Dawnych

ABSTRACT *New Sources Concerning Aristocratic Music Collections from the Second Half of the Eighteenth Century.* Two documents from the late 1770s and early 1780s have been preserved at the Central Archives of Historical Records in Warsaw: a list of music sources purchased around 1778 for the court of Karol Stanisław ‘My Beloved Sir’ Radziwiłł in Nieśwież by the prince’s kapellmeister Johann Nicolaus Scholl, and a list of sheet music prepared for the courts of Izabela and Ignacy Potocki in Kurów, Klementowice and Warsaw, purchased by composer and future royal kapellmeister Pietro Persichini.

KEYWORDS music inventory, Johann Nicolaus Scholl, Pietro Persichini, Karol Stanisław ‘My Beloved Sir’ Radziwiłł, Elżbieta Potocka née Lubomirska, Ignacy Roman Potocki, Nieśwież (Nyasvizh), Warsaw, Kurów, Central Archives of Historical Records (AGAD)

Odtworzenie repertuaru muzycznego wykonywanego na dworze królewskim i dworach magnackich osiemnastowiecznej Rzeczypospolitej stwarza badaczom epoki spore trudności, bowiem kolekcje nut będące niegdyś w posiadaniu kapel nadwornych przetrwały do dziś w znikomym stopniu¹. Bardzo niewiele mamy także inwentarzy zbiorów czy wykazów zakupionych nut². Pozyskane ostatnio nowe archiwalia są zatem interesujące i przydatne w dalszych badaniach muzykologów.

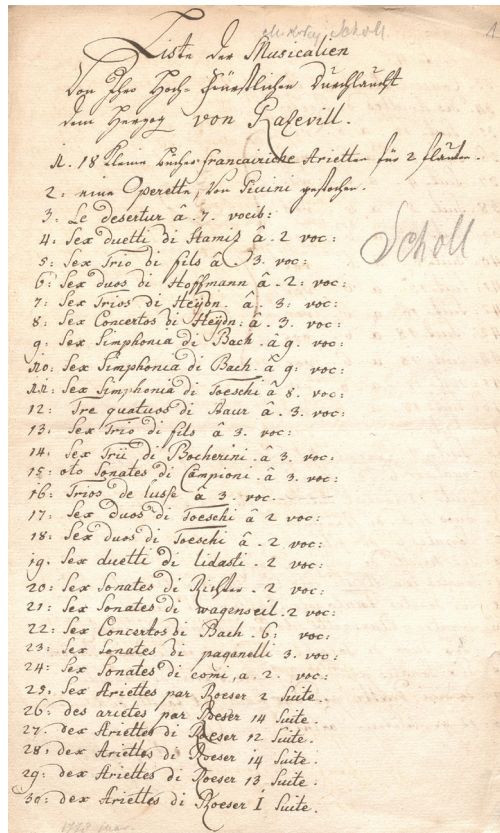
W zbiorach Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie (AGAD) przetrwały dwa dokumenty z końca lat siedemdziesiątych–początku osiemdziesiątych XVIII w.: wykaz muzykaliów z dworu Karola Stanisława Radziwiłła „Panie Kochanku” w Nieświeżu oraz spis nut przygotowanych dla dworu Izabeli i Ignacego Potockich w Kurowie, Klementowicach i Warszawie³.

Publikacja finansowana w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki w latach 2020–2025”, nr projektu 11 H 18 0039 87, kwota finansowania 1.016.462,50 zł.

- 1 Obecnie dysponujemy wspaniałą kolekcją muzykaliów dworu Elżbiety z Czartoryskich Lubomirskiej w Łańcucie, skatalogowaną w latach sześćdziesiątych ubiegłego wieku, por.: Krzysztof Biegański, *Biblioteka muzyczna zamku w Łańcucie. Katalog*, Łańcut 1968. Jeśli chodzi o pozostałe dwory dawnej Rzeczypospolitej, przetrwały tylko pojedyncze kompozycje (często niekompletne), m.in. z kolekcji Radziwiłłów w Nieświeżu, przechowywane obecnie w zbiorach Państwowego Archiwum Historycznego w Mińsku na Białorusi (Natsyyanal’ny histarychny arkhiv Byelarusi [Нацыянальны гістарычны архіў Беларусі], dalej: BY-MInhab), 694, op. 1 (por. też: Irena Bieńkowska, „Libretta dzieł wokalnych w zbiorach biblioteki ordynackiej Radziwiłłów w Nieświeżu z połowy XVIII wieku”, *Bibliotheca Nostra* nr 3 (2013), s. 38–50), Wacława Piotra Rzewuskiego w Podhorcach (por.: Irena Bieńkowska, „Osiemnastowieczna twórczość instrumentalna z dawnej kolekcji muzykaliów w Podhorcach”, *Barok. Historia–Literatura–Sztuka* 26 (2019) nr 1, s. 165–184), Antoniego Tyzenhauza w Grodnie, por. zbiory Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie (dalej: PL-Wagad), Archiwum Tyzenhauzów (dalej: AT), D-4 / XVIII.
- 2 Zachowane inwentarze podworskich zbiorów muzycznych XVIII w.: Jakuba H. Flemminga (por.: Szymon Paczkowski, „Z dziejów muzycznej biblioteki Jakuba Henryka Flemminga”, *Barok. Historia–Literatura–Sztuka* 21 (2014) nr 1, s. 117–131), Michała Kazimierza i Hieronima Floriana Radziwiłłów (por.: Irena Bieńkowska, *Muzyka na dworze księcia Hieronima Floriana Radziwiłła*, Warszawa 2013, s. 70–96), Mateusza Stanisława i Wacława Piotra Rzewuskich (por.: Benjamin Vogel, „Do dziejów tradycji muzycznych w Podhorcach”, *Polski Rocznik Muzykologiczny* 13 (2015), s. 99–124), Hieronima Sanguszki (por.: Irena Bieńkowska, „Inwentarz muzykaliów sanguszkowskich z II połowy XVIII wieku”, *Muzyka* 62 (2017) nr 1, s. 47–87), Roberta Brzostowskiego (por.: Irena Bieńkowska, „Inwentarz muzykaliów kapeli nadwornej Roberta Brzostowskiego w Mosarzu z końca XVIII wieku”, w: *Długi wiek XIX w muzyce: pytania – problemy – interpretacje*, t. III–IV, red. Małgorzata Sułek, Grzegorz Zieziula, Ewa Boguła, Warszawa 2024 (w druku)), Elżbiety z Czartoryskich Lubomirskiej (por.: K. Biegański, *Biblioteka muzyczna*), Michała Kazimierza Ogińskiego (por.: Andrzej Ciechanowiecki, *Michał Kazimierz Ogiński und sein Musenhof zu Slonim*, Köln–Graz 1961), Teresy z Czartoryskich Lubomirskiej (por. Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu (dalej: PL-WRzno), dział rękopisów, sygn. 12352/I, 10), Teofili Strzeżysławy z Jabłonowskich Sapiehy (por. Andrzej Betlej, *Pałac w Teofilpolu w świetle inwentarzy XIX-wiecznych*, Kraków 2016, s. 128–140). Jeśli chodzi o wykazy zakupionych nut dla nadwornych zespołów, tylko niektóre z nich zawierają, ze względu na sposób zapisu, istotne dane, m.in. wykaz zakupu dla kapeli Hieronima Floriana Radziwiłła, por. BY-MInhab, 694, op. 6, 278, czy Ludwiki Chodkiewicz w Młynowie, PL-Kpa (Archiwum Narodowe w Krakowie), 29/630/0/3.14/1616.
- 3 Serdecznie dziękuję prof. Annie Ryszce-Komarnickiej z Instytutu Muzykologii UW za konsultacje i pomoc w odczytaniu rękopisu sporządzonego w języku włoskim. Serdecznie dziękuję także dr. Tomaszowi Górnemu z Instytutu Muzykologii UW za zwrócenie mojej uwagi na wykazy subskrybentów druków C.Ph.E. Bacha.

MUZYKALIA RADZIWIŁOWSKIE

Pierwszy z dokumentów zawiera dwie listy zakupów: muzykaliów („Liste der Musicalien von Ihro Hoch-Fürstlichen Durchlaucht dem Herzog von Radevill”)⁴ i instrumentów muzycznych („Specificatione degli stromenti di S A il Principe Radziwill”)⁵. Wykaz muzykaliów nie jest datowany, natomiast na odwrocie spisu instrumentów jeden z radziwiłowskich urzędników dworu odnotował: „Specyfikacja instrumentów przez JO. Pana we Lwowie in Martio 1778 kupionych w dozor P^{nu} Mikołajowi Schollowi oddanych”⁶. Najpewniej w 1778 r. albo blisko tej daty zakupiono także nuty wykazane w „Liste der Musicalien” (zob. il. 1a–b).

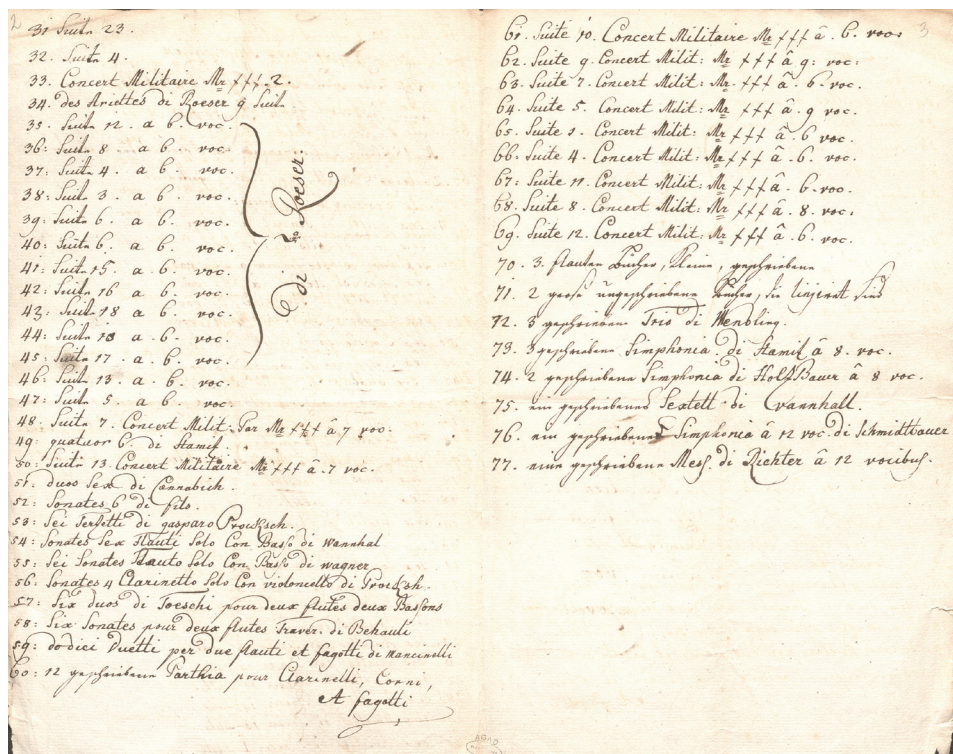

Il. 1a. Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (PL-Wagad), AR VII, 1033, fol. 1: „Liste der Musicalien von Ihro Hoch-Fürstlichen Durchlaucht dem Herzog von Radevill”, ok. 1778

4 PL-Wagad, Warszawskie Archiwum Radziwiłłów (dalej: AR) VII, 1033, fol. 1–3.

5 Ibid., fol. 4–5.

6 Ibid., fol. 6.

II. Ib. PL-Wagad, AR VII, 1033, fol. 2-3

Warto przypomnieć, że na początku roku 1777 Karolowi Stanisławowi Radziwiłłowi (1734–90) pozwolono na powrót z kilkuletniej emigracji do Polski i na początku czerwca 1777 r. książę wyruszył przez Wiedeń do Rzeczypospolitej, docierając pod koniec miesiąca do swych dóbr galicyjskich. W marcu 1778 r. przebywał w dobrach wołyńskich, a w maju tegoż roku dotarł do Warszawy, gdzie odbył rozmowę z królem, a następnie ruszył w kierunku Nieświeża⁷. W podróży do kraju księciu towarzyszył między innymi Johann Nicolaus (Nicolas) Scholl (dz. 1771–1808), muzyk skaptowany około 1771 r. wraz z małżonką, śpiewaczką Marią Teresą Samaritaną, która dołączyła do książęcego zespołu w 1775 r. w Wenecji⁸. Scholl pełnił obowiązki radziwiłłowskiego kapelmistrza w l. 1771–80, stąd zaanonsowany na odwrocie dokumentu fakt powierzenia mu opieki nad zakupionymi w marcu 1778 r. we Lwowie instrumentami muzycznymi. Czy także we Lwowie nabyto muzykalia, pewności nie ma. Rozległy,

7 Por.: Jerzy Michalski, „Wokół powrotu Karola Radziwiłła z emigracji pobarskiej”, *Kwartalnik Historyczny* 106 (1999) nr 4, s. 70–71.

8 PL-Wagad, AR V, 14069, listy J. Scholla do K.St. Radziwiłła, 1781–83; Litewskie Archiwum Historyczne w Wilnie (Vilnius, Lietuvos valstybės istorijos archyvas, dalej: LT-VIvia), 1280, ap. 1, 281; BY-MInhab, 694, op. 1, 64.

bo liczący siedemdziesiąt siedem pozycji numerowany wykaz sporządzony w języku niemieckim wskazuje na to, że zakupy zrobiono w dobrze zaopatrzonej księgarni, a wiele takich mijano po drodze z Wiednia przez Lwów do Warszawy⁹. Najpewniej to Scholl był tym, który dokonał wyboru pozycji muzycznych dla księżęcego dworu według – jak można zakładać – mglistych wskazówek samego księcia.

Jednorazowy zakup ponad 320 kompozycji (co najmniej tyle wykazuje łącznie lista nabytków muzycznych) nie jest wyjątkowo obfity, jeśli będziemy pamiętać, że Radziwiłł wracał do zrabowanego – podczas jego nieobecności w kraju – zamku w Nieświeżu, w którym spustoszone także bibliotekę Radziwiłłów, w tym zbiory muzyczne¹⁰. „Panie Kochanku” nie zamierzał odtąd angażować się w politykę i kolejne lata spędził na wygodnym życiu w swojej posiadłości ordynackiej, umilając sobie czas przedstawieniami teatralnymi i muzyką, zatem uzupełnienie utraconych zbiorów muzycznych było koniecznością.

Zakupione w drodze do Nieświeża muzykalia można zrekonstruować jedynie fragmentarycznie, głównie odtwarzając nazwiska twórców i (niekiedy) tytuły konkretnych zbiorów czy pojedynczych dzieł, jako że zapisy wykazu są ogólnikowe. Jednak nawet częściowa rekonstrukcja dokonanych wówczas zakupów daje wyobrażenie o profilu repertuarowym Nieświeża końca lat siedemdziesiątych XVIII w., o którym dotychczas nie wiedzieliśmy nic¹¹.

Wśród ówczesnych nabytków można wyróżnić trzy grupy kompozycji: 1) muzykę kameralną i symfoniczną twórców II poł. XVIII w., 2) dzieła wokalnie-instrumentalne, głównie sceniczne, w postaci aranżacji ulubionych fragmentów operowych, oraz 3) muzykę na instrumenty dęte w popularnym wówczas stylu *militaire*. Najciekawsza artystycznie i dająca się stosunkowo dobrze zrekonstruować jest pierwsza z wymie-

9 W radziwiłłowskich archiwaliach odnaleziono drukowany katalog wydawniczy drezdeńskiej oficyny Georga Conrada Walthera (1710–78) z 1769 r. z wykazem oferowanego repertuaru operowego (przynależnego głównie do gatunku opéra comique), por. BY-MInhab, 694, op. 1, 502, fol. 17–32. Walther, od 1738 r. mianowany przez Augusta II nadwornym księgarzem, ciesząc się protekcją dworu i ministra Heinricha von Brühla, w latach siedemdziesiątych XVIII w. otworzył oddziały księgarskie w czeskiej Pradze i Warszawie. Jeśli zakupu muzykaliów dokonano w Warszawie, to nie można wykluczyć, że u tego drezdeńskiego księgarza i drukarza.

10 W Wenecji w roku 1775 Karol Stanisław otrzymał od Rosji finansowe zadośćuczynienie strat, które poniósł Nieśwież w wyniku rosyjskiego rabunku, por.: Mikalaj Nikalaeŭ, „Èkzemplary radzivilauskaj Biblii 1563 r. u pecârburgskih shoviščah”, w: *Badania księgozbiorów Radziwiłłów*, red. Zoja Jaroszewicz-Pieresławcew, Warszawa 1995, s. 95–100.

11 Jedyne znany dotychczas wykaz muzykaliów zachował się w zbiorach BY-MInhab, 694, op. 2, 5196, fol. 1–2: „Podanie instrumentów rżniętych i dętych oraz nót muzycznych roku 1811 mca Junii 24 Dnia sporządzone” i pochodzi z czasów późniejszych, Dominika Hieronima Radziwiłła (1786–1813), przyrodniego brata Karola Stanisława. W wykazie wymieniono łącznie trzydzieści dwa dzieła, głównie nuty tańców: trzynastu walców, dwóch polonezów, dwóch kadryli i dwóch kontredansów (L. van Beethovena i Jana L. Kunerta (1784–1865)). Ponadto pięć symfonii, w tym J. Haydna, I. Pleyela, niejakiego Nilta, Bernarda H. Romberga (1767–1841), oraz dwa koncerty „na całą muzykę” Pierre’a Rodego (1774–1830). Nadto dwie uwertury, w tym L. Boccheriniego na pięć głosów, oraz dwa duety: A. Lacroix (1756–1806) i bliżej nieznanego Misterniego. Odnotowano także koncert niejakiego Jegera.

nionych grup kompozycji. Analizując listę zakupów, można odnieść wrażenie, że w pierwszej kolejności starano się pozyskać muzykalia przeznaczone na małe składy, bowiem kapela księcia nie została w 1778 r. w pełni reaktywowana i na pierwszy okres pobytu Radziwiłła w Nieświeżu należało zapewnić repertuar niewymagający wielu wykonawców, a zatem zdecydowanie kameralny. Warto w tym miejscu wspomnieć, że z l. 1778–79 znamy nazwiska zaledwie dziewięciu radziwiłłowskich muzyków (w tym wspomnianych państwa Scholl), a rozbudowa nadwornego zespołu Radziwiłła miała nastąpić dopiero w roku 1780¹².

Najobficiej reprezentowane są w wykazie duety (ponad sto) i tercety (siedemdziesiąt jeden). Ponadto zakupiono dziewięć kwartetów i trzynaście sekstetów. W tej grupie są także aranżacje repertuaru wokalnego, m.in. arie na skład instrumentalny. Na przykład pierwszą pozycją wykazu jest zapis o osiemnastu książeczkach zawierających francuskie arie w opracowaniu na dwa flety („18 kleine Bücher francairiche Arietten für 2 flauten”)¹³ – takie sformułowanie nie pozwala dokładniej oszacować liczby zakupionych duetów instrumentalnych.

Wśród dzieł przeznaczonych na dwa instrumenty najwięcej nabyto duetów Carla Josepha Toeschiego (1731–88) – osiemnaście kompozycji wydanych drukiem w trzech zbiorach. Dwa z nich, wymienione w wykazie pod numerami 17 i 18, to najpewniej: *Six duets for two german flutes* op. 1 oraz być może zbiór na skrzypce bądź flety op. 2¹⁴. Pod numerem 57 zapisano natomiast: „Sex duos di Toeschi pour deux flutes [ou] deux Bassons”. Jest to bez wątplenia kolekcja *Six duos pour deux flûtes ou deux bassons*, op. 11¹⁵ kompozytora, wydana w Paryżu około roku 1773. Zakupione dwanaście duetów Domenico Mancinellego (ok. 1721–1804) to zapewne zbiór *Dodici duetti per due flauti et fagotti* op. 2¹⁶. Dzieła Mancinellego, twórcy muzyki (szczególnie duetów i tercetów) przeznaczonej dla wysoko urodzonych dyletantów, odnotowano także w innej osiemnastowiecznej dworskiej kolekcji muzykaliów Rzeczypospolitej – zbiorach Sanguszków¹⁷. Dla Nieświeża kupiono też wydanie sześciu sonat na dwa flety Franza Xaviera

12 Chęć reaktywacji zespołu muzycznego po ucieczce z kraju przyświecała Karolowi Stanisławowi już w roku 1774 podczas pobytu w Wenecji, gdy zwrócił się z prośbą do Lorenza Pomo, byłego sekretarza i dyszkancisty swojego wuja Hieronima Floriana Radziwiłła, o pomoc w zorganizowaniu dla niego ośmioosobowego zespołu, por.: Kazimierz Waliszewski, *Korespondencja Księcia K.St. Radziwiłła wojewody wileńskiego «PK» 1762–1790, ze zbiorów rodzinnych wydał Kazimierz Waliszewski*, Kraków 1888, s. 108. Do dziewięćosobowego składu na początku roku 1780 dołączyło ośmiu kolejnych muzyków, którym przewodził, po odejściu Scholla, pozyskany z Wilna Stefan Korkuć. Kapela liczyła więc wówczas piętnastu członków, por. BY-MInhab, 694, op. 2, 10796.

13 Por.: PL-Wagad, AR VII, 1033, fol. 1, nr 1.

14 Ibid., nr 17 i 18 identyczne zapisy: „Sex duos di Toeschi a 2 voc”; op. 1 por. RISM A/II: 990064416; op. 2 por. RISM A/II: 990064413.

15 PL-Wagad, AR VII, 1033, fol. 2, nr 57, por. RISM A/II: 990064414.

16 Ibid., nr 59: „Dodici duetti per due flauti et fagotti di Mancinelli”, por. RISM A/II: 990039035.

17 Por.: I. Bieńkowska, „Inwentarz muzykaliów”, s. 54, 83.

Richtera (1709–89) pt. *Six sonates à deux flûtes traversières ou deux violons*¹⁸, sześć sonat Johanna Baptista Vanhala (1739–1813) umieszczonych w zbiorze *Six sonates pour une flute avec la basse* op. 10¹⁹, a także *6 Sonatas for the harpsichord with accompaniment for a violin* op. 2 Georga Christopha Wagenseila (1715–77)²⁰ i *Six duettes a flutes et violon* op. 2 Christiana Cannabicha (1731–98)²¹. Pod numerem 56 wykazu odnotowano: „Sonates 4 Clarinetto solo con violoncello di Proksch”²², najpewniej chodzi zatem o cztery z sześciu sonat z zaginionego obecnie zbioru Gasparda Prockscha (dz. ok. 1750–ok. 1783) pt. *6 sonates à la clarinette et accompagnement de violoncelle* op. 5, zadedykowanego księciu Michałowi Kazimierzowi Ogińskiemu („dedicate à S. E. il signore Conte Oginsky, Gienerallissimo di Lituania, Cavaliero del Aguilla Bianca E di Sant Andrea, composte dal signor Gasparo Procksch, primo clarinetto della musica di sua Altessa Serenissima il Principe di Conti, op. V”)²³. Nadto kupiono *Sei duo per due flauti o due fagotti* Christiana Giuseppa Lidartiego (1730–po 1793)²⁴, *Six sonates, pour un basson seul ou un violoncelle avec accompagnement de basse*, op. 4 Gaudenzia Comiego (dz. 1749–85)²⁵ oraz bliżej niezidentyfikowany zbiór sześciu sonat na skrzypce i basso Leopolda Hofmanna (1738–93)²⁶.

Pod numerem 4 wykazu odnotowano: „Sex duetti di Stamiz a 2 voc.”²⁷. Niestety, nie sposób stwierdzić, czy zakupiono dzieła Carla, czy też Antona Stamitza, a tym bardziej, o który ze zbiorów duetów (licznie publikowanych po 1772 r.) braci mogłoby chodzić. Trudno też wskazać twórców dzieł odnotowanych w zapisach pod numerem 54 i 58 wykazu, odpowiednio: „Sei Sonates Flauto solo con basso di Wagner” oraz „Six Sonates pour deux flutes Traver di Behauli”²⁸.

18 PL-Wagad, AR VII, 1033, fol. 1, nr 20: „Sex sonates di Richter 2 voc”, por. RISM A/II: 990054719, 993000248.

19 Ibid., fol. 2, nr 54: „Sonates Sex Flauti solo con Basso di Wannhal”. Najpewniej nabyto wydanie paryskie z ok. 1773 r., a nie londyńskie, które weszło na rynek dopiero w roku 1781, por. RISM A/II: 990065618.

20 Ibid., fol. 1, nr 21: „Sex Sonates di Wagenseil 2 voc”, por. RISM A/II: 990067587.

21 Ibid., fol. 2, nr 51: „Duos Sex di Cannabich”, por. RISM A/II: 990008601.

22 Ibid., fol. 2, nr 56.

23 Na podstawie anonsu w gazecie *L'Avantcoureur. Feuille hebdomadaire, ou sont annoncés les objets* (z września 1773 r.), s. 595; por. też: Georges Cucuel, *Études sur un orchestre au XVIIIe siècle. L'instrumentation chez les symphonistes de la Pouplinière. Œuvres musicales de Gossec, Schenker et Gaspard Procksch*, Paris 1913, s. 60, oraz Albert R. Rice, *The Clarinet in the Classical Period*, Oxford, 2003, s. 259.

24 PL-Wagad, AR VII, 1033, fol. 1, nr 19: „Sex duetti di Lidasti 2 voc”, por. RISM A/II: 990038028.

25 Ibid., fol. 2, nr 24: „Sex Sonates di Comi a 2 voc”. Zbiór anonsowany w *Mercurie français* (marzec 1774), s. 167.

26 Ibid., fol. 1, nr 6: „Sex duos di Hoffmann a 2 voc”. Zbiór sześciu sonat na skrzypce i basso, por.: Hermine Nicolussi-Prohászka, Allan Badley, „Hofman, Leopold”, w: *Grove Music Online*, <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.13174>, dostęp 20 VII 2024.

27 Ibid., fol. 1, nr 4.

28 Ibid., fol. 3, nr 55 i 58.

Jeśli chodzi o tercety, najliczniej reprezentowana jest twórczość Antona Filsa (Filtza) (1733–60)²⁹ i Josepha Haydna (1732–1809)³⁰. Zakupiono po dwanaście utworów każdego z tych kompozytorów, trudno jednak – ze względu na mnogość możliwości – wskazać, o które konkretnie zbiory mogłoby chodzić³¹. Wśród nabytków znalazły się także dzieła tworzącego w stylu szkoły mannheimskiej flecisty Charles’a de Lusse (1720–74)³² – najpewniej wydany w Paryżu zbiór *Six trios pour une flûte, un violon et un violoncelle* op. 3. Zakupiono także *VIII Sonates à deux flûtes et une basse* op. 4 francusko-włoskiego twórcy Carla Antonia Campioniego (1720–88)³³. Pod numerem 23 wykazu odnotowano sześć kompozycji Giuseppe Antonia Paganello (1710–63)³⁴. Musiał to być jeden z dwóch zbiorów triów wydanych w Paryżu w pierwszej połowie lat czterdziestych XVIII stulecia: *Six sonates en trio pour une flûte, violon, et basse* op. 1³⁵ albo *Six sonates de chambre pour deux violons, ou flûtes avec la basse* op. 7³⁶. Jeśli chodzi o zakupiony zbiór sześciu tercetów Gasparda Prockscha (dz. ok. 1750–ok. 1783)³⁷, klarncisty niemieckiego pochodzenia (swoją karierę rozwijał on w Paryżu w znakomitych kapelach księcia Alexandre’a Le Riche de La Pouplinière’a, a następnie, po roku 1762, Louisa-Françoisa de Bourbon-Conti i w zespole paryskiej Opery), należałoby wziąć pod uwagę jedną z dwóch kolekcji: *Sei terzetti per clarinetto, violino e violoncello* op. 4 (Paris 1773)³⁸, bądź zbiór obecnie zachowany, *Six trio concertants pour deux violons et violoncelle* op. 7 (Paris, ok. 1774)³⁹.

Księgarnia, w której zrobiono zakupy, oferowała obok druków – dominujących w radziwiłłowskim zamówieniu – także rękopisy, wciąż atrakcyjne w II poł. XVIII w. i będące w sprzedaży ze względu na niższą cenę. Kupiono więc, oprócz druku sześciu tercetów Luigiego Boccheriniego (1743–1805)⁴⁰, trzy tercety Johanna Augusta

29 Ibid., fol. 1, nr 5 i 13, taki sam zapis: „Sex trio di Fils a 3 voc.” W wykazie odnotowano ponadto (PL-Wagad, AR VII, 1033, fol. 2, nr 52: „Sonates 6 di fils”) zbiór sześciu sonat kompozytora bez wskazania liczby głosów kompozycji, więc może chodzić zarówno o sonaty triowe, jak i zbiór sześciu kwartetów na fl (2), vc, bc, op. 2 (Londyn, ok. 1775).

30 Ibid., fol. 1, nr 7 i 8: „Sex Trios di Heydn a 3 voc” i „Sex Concertos di Heydn a 3 voc”.

31 W dorobku Filtza jest sześć tego typu kolekcji: cztery zachowane do dziś, dwie zaginione: *Six trio a deux violon e basse*, op. 3 (1760), RISM A/II: 990018017; clv, vl, b, op. 4 (1763), RISM A/II: 840014673; fl, vl, b, op. 6 (1764), por. RISM A/II: 190002429, 1001074350; da camera fl/vl, vlc, b (1762), por. RISM A/II: 240840, 240841; zaginione: vl (2), b, op. posthum (1768); fl, vl, b: wg katalogu Breitkopfa.

32 PL-Wagad, AR VII, 1033, fol. 1, nr 16: „Trios de lusse a 3 voc”, por. RISM A/II: 99003872.

33 Ibid., nr 15: „Oto sonates di Campioni a 3 voc”. Nie ma pewności, czy zakupiono wydanie londyńskie zbioru (RISM A/II: 990008409), czy opublikowane w Amsterdamie (RISM A/II: 990008407).

34 Ibid., nr 23: „Sex Sonates di Paganelli 3 voc”.

35 Por. RISM A/II: 990047694.

36 Por. RISM A/II: 990047695.

37 PL-Wagad, AR VII, 1033, fol. 2, nr 53: „Sei Terzetti di Gasparo Procksch”.

38 Na podstawie anonsu w gazecie *L’Avantcoureur. Feuille hebdomadaire, ou sont annoncés les objets...* (wrzesień 1773), s. 576; zbiór kompozycji obecnie jest uznawany za zaginiony.

39 Por. : G. Cucuel, *Études sur un orchestre*, s. 48–52, 61; por. też RISM A/II: 99005287.

40 PL-Wagad, AR VII, 1033, fol. 1, nr 14: „Sex Trii di Bocherini a 3 voc”.

Wendlinga (1723–97)⁴¹ w postaci rękopisów. Do tego odnotowano zakup dwunastu rękopiśmiennych partit – bez wskazania atrybucji autorskiej – przeznaczonych na klarnet, waltornię i fagot⁴².

W wykazie odnajdziemy także dziewięć kwartetów – zbiór sześciu kompozycji Carla Stamitza⁴³ oraz trzy dzieła harfisty i kompozytora Jeana Baura (1719–73)⁴⁴. Mogłoby chodzić o *Quatuor pour flûte, violon, basse et harpe* z 1769 r., zakładając, że zapis w wykazie: „Tre quatuos di Baur a 3 voc”, sprzeczny logicznie, zawiera literówkę i chodzi o cztero-, a nie trzygłosowe (sic!) kwartety. Ponadto zakupiono w postaci rękopisu sekstet Johanna Baptisty Vanhalla (1739–1813)⁴⁵ – najpewniej jedną z kompozycji ze zbioru *6 Quatuors concertantes* op. 3⁴⁶ wydanej w 1770 r. w Paryżu.

Nie do końca wiadomo, jakiego typu dzieła kryją się pod numerami wykazu 35–47. Odnotowano w nich utwory Valentina Roesera (1735–82), popularnego wówczas w Paryżu sprawnego kompozytora i klarnecisty, przeznaczone na sześć głosów, m.in. „Roeser: Suite 12 a 6 voc”⁴⁷. Obfita twórczość tego kompozytora nie jest obecnie dobrze znana i tylko częściowo została zachowana. Do Nieświeża mogły zostać zakupione – chętnie publikowane wówczas – aranżacje popularnych fragmentów oper na różne zespoły wykonawcze, np. sześć instrumentów dętych, tak jak w zbiorze *Suite de pièces d’harmonie tirées des opéra et opéra comique [!] pour deux clarinettes, deux cors et deux bassons, arrangées* (Paryż, [ok. 1775])⁴⁸.

Co o tej partii muzykaliów można powiedzieć na podstawie zachowanego wykazu? Zakupiono przede wszystkim obiegowy repertuar europejski, dzieła popularnych twórców tamtego czasu (C.J. Toeschiego, J. Haydna, J.B. Vanhalla, G. Wagenseila, C. Stamitza, L. Boccheriniego, L. Hoffmana), przeznaczone przede wszystkim na skrzypce bądź flety z towarzyszeniem instrumentu basowego. Wydaje się, że dzieła mniej znanych twórców (Lidartiego, Comiego, de Lusse, Wendlinga) zostały nabyte

41 Ibid., fol. 3, nr 72: „3 geschriebene Trio di Wendling”.

42 Ibid., fol. 3, nr 60: „12 geschriebene Parthia pour Clarinelli, Corni et fagotti”.

43 Ibid., fol. 2, nr 49: „Quatuor 6 di Stamitz”. Ponieważ kwartety Antona Stamitza ukazywały się drukiem począwszy od roku 1778, nabyto najpewniej dzieła Carla. Nie wiadomo jednak, o który z czterech zbiorów mogłoby chodzić: op. 1, op. 8, op. 11 czy zbiór sześciu kwartetów wydanych w Strasburgu w 1774 roku.

44 Ibid., fol. 1, nr 12.

45 Ibid., fol. 3, nr 75: „Ein geschriebenes Sextett di Vannahl”.

46 Por. RISM 1001126809, albo *Sessetto in G*, vl, vla, b, fl traverso, cor (2), por. RISM A/II: 550401436; możliwe że chodziło np. o sekstet Es-dur, ob, cl (2), fag, cor (2), por. RISM A/II: 1001043370 czy też sekstet Es-dur, cl (2), fag (2), cor (2), por. RISM A/II: 450023007.

47 PL-Wagad, AR VII, 1033, fol. 2: nr 35: „Roeser: Suite 12 a 6 voc”, nr 36: „Roeser: suite 8 a 6 voc”, nr 37: „Roeser: suite 4 a 6 voc”, nr 38: „Roeser: suite 3 a 6 voc”, nr 39: „Roeser: suite 6 a 6 voc”, nr 40: „Roeser: suite 6 a 6 voc”, nr 41: „Roeser: suite 15 a 6 voc”, nr 42: „Roeser: suite 16 a 6 voc”, nr 43: „Roeser: suite 18 a 6 voc”, nr 44: „Roeser: suite 10 a 6 voc”, nr 45: „Roeser: suite 17 a 6 voc”, nr 46: „Roeser: suite 13 a 6 voc”, nr 47: „Roeser: suite 5 a 6 voc”.

48 Por. np. RISM A/II: 990055201. Zbiór zawiera dwanaście kompozycji, w tym aranżacje dzieł François-Josepha Gosseca (1734–1829).

przy okazji. Może nie dotyczy to dość szczególnego przypadku twórczości Mancinello (dedykowanej określonemu typowi odbiorcy) i kompozycji Prockscha, które znalazły się wśród nut jeśli nie przypadkiem, to raczej ze względu na zamieszczoną w zbiorze dedykację dla polskiego magnata Michała Kazimierza Ogińskiego, sąsiada Radziwiłła.

Dane dotyczące repertuaru kameralnego (szczególnie duetów i tercetów) pozyskane z omawianego źródła są unikatowe. Nie można zakupionych przez księcia nut porównać, niestety, z repertuarem tego typu wykonywanym w innych ośrodkach – na przykład na dworze królewskim Stanisława Augusta Poniatowskiego w Warszawie czy innych dworach magnackich – nie dysponujemy bowiem szczegółowymi danymi na ich temat. Jeśli jakiegokolwiek informacje przetrwały, jak np. spis muzykaliów sprzedawanych po śmierci Michała Kazimierza Ogińskiego, zawarte w nich dane są na tyle ogólnikowe („duetów 17 różnych autorów” czy „tercetów 14 różnych autorów”⁴⁹), że nie pozwalają przeprowadzić rzeczowego porównania.

Inną pozycją w wykazie nut zakupionych dla Karola Stanisława Radziwiłła „Panie Kochanku” jest kolekcja sześciu koncertów Bacha przeznaczonych dla sześciu wykonawców⁵⁰. O którego twórcę z rodziny Bachów mogłoby chodzić? Zbiór sześciu koncertów opublikował w 1772 r. w Hamburgu Carl Philipp Emanuel Bach – *Sei concerti per il cembalo concertato* (Wq 43, 1–6), cemb solo, vl (2), fl (2), cor (2), violetta, basso – oraz Johann Christian Bach – trzy zbiory koncertów przeznaczonych na instrument klawiszowy (klawesyn bądź piano forte) – *Six concertos* op. 1 (Londyn 1767), *Sei concerti* op. 7 (Amsterdam 1770) bądź op. 13 (Londyn 1777). Żaden jednak ze zbiorów nie zakłada udziału sześciu wykonawców, jak sugeruje radziwiłłowski wykaz, więc nie sposób stwierdzić, o które kompozycje mogłoby chodzić. Nie można też wykluczyć pomyłki we wpisie – być może liczba dzieł w zbiorze zasugerowała liczbę partii instrumentalnych. Najbardziej prawdopodobny wydaje się zakup (jeśli założymy pomyłkę we wskazaniu liczby głosów⁵¹) *Sei concerti* Wq 43 C.Ph.E. Bacha, wiemy bowiem, że właśnie ten zbiór był znany i dostępny w Warszawie. Dowodzi tego lista subskrybentów druku, na której wymieniono trzy osoby ze stołecznego środowiska, w tym warszawskiego (bliżej nieznanego) księgarza⁵² oraz pannę Constantię

49 Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie (dalej: PL-Kp), 4500, fol. 38.

50 PL-Wagał, AR VII, 1033, fol. 1, nr 22: „Sex Concertos di Bach 6 voc”.

51 Znaczenie używanego w inwentarzach skrótu „a [...] voc.” nie jest do końca jasne. W ten sposób określa się liczbę partii głosowych, ale przy sporządzaniu inwentarzy zazwyczaj po prostu odpisywano kartę tytułową druku, na której nie zawsze umieszczano określenia tego typu, a – jak w przypadku Wq 43 (i wielu innych publikacji) – podawano obsadę, tu: cemb solo, vl (2), fl (2), cor (2), violetta, basso. Gdyby sporządzający inwentarz policzył liczbę partii głosowych w zbiorze, byłoby ich dziewięć, ale jeśli wziął pod uwagę instrumenty, nie uwzględniając ich liczby, wówczas użycie w inwentarzu owego „a 6 voc.” miałyby uzasadnienie.

52 Księgarz o nazwisku Hof. Zanotowano bowiem: „[Herr] Hof, Commissarius und Buchhändler in Warschau, auf 2 Exemplare”.

Elisabeth Ollier, córkę Marianny i Isaaka (Isaaca) Olliera, bankiera i kupca utrzymującego kontakty z Piotrem Fergussonem Tepperem, najbogatszym bankierem Rzeczypospolitej, który udzielał kredytów i pożyczek prawie wszystkim przedstawicielom rodów arystokratycznych. Co więcej, w l. 1769–86 Isaak Ollier prowadził interesy z Karolem Stanisławem Radziwiłłem „Panie Kochanku”, realizując różne zlecenia księcia (dowodzi tego zachowana korespondencja), czy też wykładając znaczną sumę na remont pałacu radziwiłłowskiego w Warszawie⁵³.

Twórczość symfoniczna⁵⁴ w wykazie jest reprezentowana stosunkowo skromnie – zakupiono dwadzieścia siedem dzieł popularnych wówczas twórców: Bacha, Carla Josepha Toschiego, Carla Stamitza, Ignaza Holzbauera i nieco mniej znanego Josepha Aloysa Schmidtbauera (1718–1809). Kompozycje pozyskano w postaci druków, ale także rękopiśmiennych odpisów. Wśród zakupów znalazło się dwanaście utworów któregoś z Bachów w postaci dwóch druków zawierających po sześć kompozycji przeznaczonych na dziewięcioosobowy skład wykonawczy⁵⁵. Najpewniej chodzi o dzieła cieszącego się największą popularnością w II poł. XVIII w. przedstawiciela rodziny, w którego dorobku dość obficie reprezentowany jest gatunek symfonii, mianowicie Johanna Christiana (1735–88), trudno jednak wskazać, o które konkretnie zbiory mogłoby chodzić. Nie sposób podać także tytułu druku sześciu symfonii Carla Josepha Toschiego, które kryją się we wpisie pod numerem 11⁵⁶, bowiem w dorobku kompozytora jest kilka zbiorów symfonii przeznaczonych dla ośmiu wykonawców opublikowanych przed 1778 rokiem. Kupiono także trzy rękopiśmienne odpisy symfonii

53 Por. PL-Wagad, AR V, 10804, listy I. Olliera do K.St. Radziwiłła „Panie Kochanku”, Warszawa 1769–1786. Współpracę trudno określić mianem harmonijnej. Ollier przez kilka lat nie mógł uzyskać zwrotu znacznej kwoty włożonej w remont budynku po użytkowaniu go jako sceny teatralnej. Tak pisał w 1786 r. (fol. 46r–v), gdy zaległość wobec niego wynosiła 43 650 złotych: „Jestem tedy przymuszony W Xiążęcia M.Ci jako nayspokorniej suplikować ażeby się przecież aby raz nademną zmiłował; wszakże teraz temu będzie lat cztery jak ja JO Xiążęciu Mości Dobrodziejowi na jego ustną deklaracją pałac wypuścił złą kondycją [...] Bo gdyby ten Pałac przez tę tam utrzymywaną Komedyalnie przez tak długi przeciąg czasu nie był tak bardzo zruinowany, mogłby być cokolwiek więcej intraty czynić, lecz w tej sytuacji jak go w samym początku przez Tradycją objąłem osobliwie Corpus Pałacowy, tego z ciężkością komu nając chybaby znaczną sumę na podniesienie repatacy i na przysposobienie różnych meblów wyłożyć trzeba”.

54 Z dawnej kolekcji muzykaliów radziwiłłowskich przetrwały do dziś m.in. trzy symfonie nie pochodzące z omawianego zakupu, a mianowicie dwa druki – *Simphonie periodique a piu stromenti* Niccollò Jommellego (Paris [b.d.]) i *Simphonie periodique a deux violon, taille et basse, flutes ou hautbois et cornes de chasse* Georga Antona Kreusera (Amsterdam [b.d.]) – oraz rękopiśmienna kopia dzieła Adalberta Gyrowetza *Grand sinfonie a plusieurs instrument*, oeuvre 8, livre 1, wszystkie w: BY-MInhab, 694, op.1, 528. Wiadomo ponadto o kolekcji dwudziestu czterech symfonii, obecnie zaginionych, Josepha Haydna, zarówno starszych dzieł, jak i tych z okresu załamania twórczego kompozytora, które Haydn miał nadesłać do Nieświeża na zamówienie księcia. Dzieła te Radziwiłł pożyczał do skopiowania Antoniemu Tyzenhauzowi do Grodna, por.: Alina Żórawska-Witkowska, „Kapela Antoniego Tyzenhauza w Grodnie”, *Muzyka* 22 (1977) nr 2, s. 24–25 (na podstawie dwóch listów A. Tyzenhauza do K.St. Radziwiłła „Panie Kochanku” – z Nieświeża 13 IX 1783 r. i z Rzepichowa 20 X 1783 r., PL-Wagad, AR V, 16711, fol. 149–150).

55 PL-Wagad, AR VII, 1033, fol. 1, wpisy katalogowe nr 9 i 10 o identycznej treści: „Sex Simphonia di Bach a 9 voc”.

56 PL-Wagad, AR VII, 1033, fol. 1, nr 11: „Sex Simphonia di Toeschi a 8 voc.”

jednego z braci Stamitzów – z pewnością Carla⁵⁷, bowiem symfonie Antona ukazały się nieco później. Jeśli chodzi o symfonie Carla Stamitza, można byłoby wskazać na jeden z dwóch zbiorów powstałych przed rokiem 1778 – zaginiony obecnie op. 2 (1768), bądź op. 15 (1776). W wykazie nabytków odnotowano ponadto trzy rękopisy: dwie symfonie Ignaza Holzbauera (1711–83)⁵⁸ dla ośmiu wykonawców i jedno dzieło symfoniczne Josepha Aloysa Schmittbauera (1718–1809)⁵⁹, od 1771 r. związanego z Karlsruhe, przeznaczone dla dwunastu głosów orkiestrowych⁶⁰. Zakupione dzieło Schmittbauera musiało być jedną z wcześniejszych kompozycji tego autora w stylu przedklasycznym.

Repertuar symfoniczny pozyskany dla radziwiłłowskiego zespołu jest dość typowy dla tego okresu. Symfonie Toeschiego i Stamitza odnotowano także w zbiorach Sanguszków w Sławucie, Ogińskiego w Słonimiu czy R. Brzostowskiego w Mosarzu. Także symfonie (czy być może uwertury operowe, które mogą kryć się pod tym określeniem) Johanna Christiana Bacha znajdowały się w muzykaliach w Sławucie czy zbiorach słonimskich.

Jeśli chodzi o repertuar sceniczny, w radziwiłłowskim spisie zakupów odnotowano nieokreśloną operę, zapewne *buffo* („eine Operette”) Niccolò Piccinniego⁶¹. Możliwości interpretacji tego zapisu jest wiele, ale nie można wykluczyć, że kupiono tytuł, który książkę mógł kojarzyć z wystawień teatru warszawskiego. Idąc tym śladem należałoby założyć zakup dwóch popularnych kompozycji: *La Cecchina ossia la buona figliuola* bądź *Il cavaliere per amore*, prezentowanych w Warszawie w 1766 r. przez zespół włoskiej opery buffa Karola Tomatisa. Szczególnie pierwsza z nich, przetłumaczona na początku lat osiemdziesiątych przez Wojciecha Bogusławskiego na język polski (jako *Czekina, albo cnotliwa panienska*), cieszyła się uznaniem stołecznej publiczności. Warto jednak nadmienić, że w l. 1765–67 trupa Tomatisa prezentowała w Warszawie także dwa inne tytuły komediowe kompozytora: *L'astrologa* i *Le finte gemelle*. Można przypuszczać, że operę Piccinniego dla radziwiłłowskiego dworu kupiono w postaci partytury, na co może wskazywać brak w wykazie informacji o liczbie głosów dzieła, często podawanej przy opracowaniach i aranżacjach operowych fragmentów.

57 PL-Wagad, AR VII, 1033, fol. 3, nr 73: „3 geschriebene Simphonia di Stamitz a 8 voc.”.

58 Ibid., nr 74: „2 geschriebene Simphonia di Holzbauer a 8 voc.”.

59 Ibid., nr 76: „ein geschriebenes Simphonia a 12 voc di Schmidtbauer”.

60 W dorobku kompozytora zachowało się ponad trzydzieści symfonii, które w późniejszych latach utrzymane były w stylu szkoły mannheimskiej. Zapewne chodzi o jedną z kilku *Simphonia a 12 Stromenti*, por. np. sinfonie: *Es-dur*, vl (2), vla, b, fl (2), ob (2), fag (2), cor (2) / vl (2), vla, b, fl (2), ob (2), fag (2), cor (2), CH-Bu, RISM A/II: 400006658; *Es-dur*, vl (2), vla, b, fl (2), ob (2), fag (2), cor (2), D-WWW, RISM A/II: 454000355; *E-dur*, vl (2), a-vla, b, fl (2), ob (2), fag (2), cor (2), D-WWW por. RISM A/II: 454000352; *Es-dur*, vl (2), a-vla, b, fl (2), ob (2), fag (2), cor (2), D-WWW, por. RISM A/II: 454000354; *C-dur*, vl (2), vla, b, fl (2), ob (2), fag (2), cor (2), D-WWW, RISM A/II: 454000350.

61 PL-Wagad, AR VII, 1033, fol. 1, nr 2: „Eine Operette, von Piccini gestochen”.

Pod numerem trzecim wykazu – „Le desertur a 7 vocib.”⁶² – kryje się być może opéra comique *Le déserteur* Pierre’a-Alexandre’a Monsigny’ego, która zyskała popularność w Warszawie dopiero w latach osiemdziesiątych XVIII w., wystawiana zarówno w oryginale, jak i w tłumaczeniu na język polski Leona Pierożyńskiego (jako *Zbieg*). Tu najpewniej nie kupiono partytury, lecz fragment kompozycji – być może była to uwertura albo wybrane fragmenty dzieła w opracowaniu na siedem głosów.

Sporą grupę kompozycji stanowią aranżacje popularnych fragmentów operowych, zaczerpniętych głównie z lekkiego repertuaru należącego do gatunku opéra comique czy opera buffa autorstwa Valentina Roesera, odnotowane w wykazie pod numerami 25–32 i 34. Łącznie osiemdziesiąt sześć opracowań – pod numerem 25 wykazu – zbiór sześciu kompozycji: „Sex ariettes par Roeser 2 suite”, pod pozostałymi wpisami, po dziesięć utworów: „Dix ariettes par Roeser”⁶³. Zapewne chodzi o kompozycje przeznaczone na głos solowy z towarzyszeniem instrumentu, np. klawesynu bądź skrzypiec, jak np. w zbiorze *IIe Recueil d’ariettes d’opéra et opéra comiques, arrangées pour une voix et un violon ou pour deux violons par M^r. Roeser*⁶⁴, zawierającym dziesięć opracowań fragmentów operowych. Ten repertuar kupiono najpewniej z myślą o Marii Teresie Samaritanie Scholl, jedynej wówczas radziwiłłowskiej śpiewaczce.

Zespół kompozycji wokально-instrumentalnych należy uzupełnić ponadto jedynym zakupionym wtedy utworem religijnym – rękopiśmiennym przekazem dwunastogłosowej mszy Franza Xavera Richtera (1709–89)⁶⁵.

Ostatnią grupę dzieł stanowią kompozycje w stylu *militaire* – dwanaście koncertów przeznaczonych na sześć do dziewięciu głosów anonimowego twórcy kryjącego się pod pseudonimem M^r ***⁶⁶. Dzieła tego typu, obok twórczości Josepha Haydna,

62 Ibid., nr 3.

63 Ibid., nr 25: „Sex ariettes par Roeser 2 suite”, nr 26: „Dix ariettes par Roeser 14 suite”, nr 27: „Dix Ariettes di Roeser 12 suite”, nr 28: „Dix Ariettes di Roeser 14 suite”, nr 29: „Dix ariettes di Roeser 13 suite”, nr 30: „Dix ariettes di Roeser I suite”, fol. 2, nr 31: „Suite 23”, nr 32: „Suite 4”, nr 34: „Dix Ariettes di Roeser 9 suite”.

64 Nie udało się odnaleźć zbiorów numerowanych identycznie do zapisów w radziwiłłowskim wykazie, ale w dorobku Roesera, w znacznym stopniu zachowanym w zbiorach F-Pn i odnotowanym w katalogach drukarskich tamtego czasu, zachowało się kilkanaście druków prezentujących analogiczny repertuar, m.in. (Suite des Musiques de Clavecin): *1er Recuil d’ariettes en duo par Roeser*; *2me Recuil d’ariettes d’opéra comique par Roeser*; *3me Recueil d’ariette d’opéra comiques par Roeser*; (Recueil d’ariettes avec accompagnement) *1er Recueil. D’ariettes d’opéra comiques avec violon* (tj. na V i vl, albo vl (2)); *Roeser 2me Recueil 2. d’ariettes d’opéra comiques avec violon* (tj. na V i vl, albo vl (2)); *1er [-V] Recueil de douze ariettes avec accompagnement de clavecin ou forte piano, choisis de différents opéras comiques, arrangés par Valentin Roeser* [Paris], V, pf / pf.

65 PL-Wagad, AR VII, 1033, fol. 3, nr 77: „Eine geschriebene Mess di Richter a 12 vocibus”. W dorobku kompozytora jest co najmniej kilka mszy przeznaczonych dla dwunastu wykonawców, jak np. *Missä Hyemalis a 12*, SATB, coro SATB, vl (2), vlc, b, fl (2), fag, cor (2), violetta, org, ok. 1777 r., por. RISM A/II: 840001584.

66 Ibid., fol. 2, nr 33: „Concert Militaire Mr^{xxx} 2”; nr 48: „Suite 7. Concert Milit. Par Mr^{xxx} a 7 voc.”; nr 50: „Suite 13 Concert Militaire Mr^{xxx} a 7 voc.”; Ibid., fol. 3, nr 61: „Suite 10. Concert Militaire Mr^{xxx} a 6 voc.”; nr 62: „Suite 9. Concert Militaire Mr^{xxx} a 9 voc.”; nr 63: „Suite 7. Concert Militaire Mr^{xxx} a 6 voc.”; nr 64: „Suite 5. Concert Militaire Mr^{xxx} a 9 voc.”; nr 65: „Suite 1. Concert Militaire Mr^{xxx} a 6

znajdziemy w tym czasie np. w dorobku Jana Ladislava Dusseka (1760–1812), np. *Grand concert militaire pour le pianoforte avec accompagnement ad libitum de violons, alto, oboe, flûtes, clarinettes, cors et une basse* op. 40 (Paryż [b.d.]). Być może autorem koncertów zakupionych do Nieświeża był wysoko urodzony meloman, który nie chciał upubliczniać swoich personaliów. Nie można wykluczyć, że twórczość w stylu *militaire* była szczególnie bliska Radziwiłłowi ze względu na jego zainteresowania grą na klawercie – swoje umiejętności (a raczej ich brak) w tym zakresie prezentował on niekiedy publicznie.

Omawiany zakup był najpewniej pierwszą, z pewnością najwcześniejszą ze znanych nam prób uzupełnienia zbiorów muzycznych zagrabionych przez wojsko rosyjskie z radziwiłłowskiego Nieświeża. O tym, że książę takie próby podejmował także w późniejszych latach, świadczy zachowany wykaz z Dubna odnoszący się do zakupów z 1782 roku. Wówczas to Karol Stanisław „Panie Kochanku” uzupełniał przede wszystkim zbiory biblioteczne, kupując tylko pojedyncze tytuły muzyczne. Wart odnotowania jest fakt, że nabyte wówczas muzykalia to siedemnastowieczne druki, a zatem pozycje nie kupione z myślą o ich wykonaniu, lecz w celu rekonstrukcji dawnych zbiorów: *dramma per musica Il Palladio in Roma* (Wiedeń 1685) do muzyki Antonia Draghiego i *Andreas Antona Schmelzera*, dwa tomy *Récueil des opera, des balets, & des plus belles pieces en musique* (Amsterdam 1684–98), *Livres des psaumes et des cantiques* (Paryż 1644) oraz niewielki traktacik muzyczny Pietra Mengoliego *Musica speculativa* (Bologna 1670)⁶⁷.

MUZYKALIA POTOCKICH

Drugim dokumentem zachowanym w zbiorach AGAD jest wykaz muzykaliów bez tytułu⁶⁸, sporządzony przez Pietra Persichiniego (1755–1837), kompozytora, śpiewaka, pedagoga i organisty, późniejszego kapelmistrza dworu królewskiego w Warszawie. Muzykalia przygotowano na potrzeby dworu Izabeli z Lubomirskich Potockiej (1755–83) i jej męża Ignacego (1750–1809)⁶⁹, mających posiadłości w Kurowie

voc.”; nr 66: „Suite 4. Concert Militaire Mr^{xxx} a 6 voc.”; nr 67: „Suite 11. Concert Militaire Mr^{xxx} a 6 voc.”; nr 68: „Suite 8. Concert Militaire Mr^{xxx} a 8 voc.”; nr 69: „Suite 12. Concert Militaire Mr^{xxx} a 6 voc.”

67 „Regestr ksiąg w Dubnie kupionych in Januario 1782”, w: BY-MInhab, 694, op. 1, 454, fol. 492v. Por. też: Irena Bieńkowska, „Mecenas muzyczny Radziwiłłów w XVIII wieku – od Karola Stanisława do Karola Stanisława «Panie Kochanku» Radziwiłła”, *Rocznik Lituanistyczny* 1 (2015), s. 171–183.

68 PL-Wagał, Archiwum Gospodarcze Wilanowskie (dalej: AGWil) 450, fol. 4–6.

69 Właśc. Roman Ignacy Franciszek Potocki. W l. 1761–65 uczył się w warszawskim Collegium Nobilium. W l. 1765–68 pobierał nauki w klasie filozofii, a następnie studiował teologię i prawo w Kolegium Nazareńskim w Rzymie. W Wiecznym Mieście pozostał do roku 1770, zwiedzając Włochy, od października 1770 r. do lutego 1771 r. przebywał w Paryżu, skąd wyruszył do Rzeczypospolitej – przez Lunéville, Mannheim, Frankfurt nad Menem, Lipsk i Drezno. Poza krótkim okresem między lutym a majem 1776 r., w l. 1772–83 Ignacy nie wyjeżdżał z Rzeczypospolitej, a jego następna zagraniczna podróż nastąpiła po śmierci żony, w l. 1783–84 (zob. niżej).

i Klementowicach oraz pałac w Warszawie (u zbiegu Krakowskiego Przedmieścia i ulicy Karowej), który w posagu wniosła Izabela⁷⁰.

Osobę odpowiedzialną za zakup nut możemy zidentyfikować dzięki adnotacji na odwrocie dokumentu: „Taxa Papierów Muzycznych przez P Persekiniego [sic]”⁷¹. Rękopis nie zawiera ani daty, ani miejsca sporządzenia wykazu. Pod tą samą sygnaturą w zbiorach AGAD przetrwał także trzyletni kontrakt służbowy muzyka⁷², który został przez niego podpisany 2 VI 1780 r. z Izabelą z Lubomirskich Potocką (il. 2), najstarszą z czterech córek Stanisława i Elżbiety z Czartoryskich Lubomirskiej, żoną Ignacego. Dokument sygnowany nazwiskiem księżnej nie zawiera miejsca spisania umowy, a jako datę rozpoczęcia służby muzyka wskazuje 1 VII 1780 roku. Izabela od jesieni 1779 r.⁷³ do jesieni 1780 r. podróżowała⁷⁴ wraz w siostrą Aleksandrą i jej małżonkiem, Stanisławem Kostką Potockim, przez czeską Pragę i Bawarię do północnych Włoch, Rzymu, Szwajcarii i Francji, odwiedzając m.in. Paryż. Wydaje się najbardziej prawdopodobne, że muzyk został przyjęty na służbę w Rzymie, gdzie księżna dotarła na początku grudnia 1779 r. i pozostawała z pewnością do marca roku następnego

70 W 1802 Ignacy Potocki sprzedał pałac ze względu na długi.

71 PL-Wagad, AGWłil 450, fol. 7.

72 Ibid., fol. 10–11. Kopia kontraktu sporządzona w języku polskim: „Ja niżej na podpisie wyrażony obowiązuję się iak nayuroczyściey podług Kamery Apostolskiej służyć JW Marszałkowej Izabelli Potockiej za nauczyciela do klawicymbału przez przeciąg lat trzech mających się zacząć pierwszego lipca następującego, a to w następujący sposób: Ja powinienem być zatrudniony służeniem JW Pani od godziny iedenastey do obiadu, a od czwartey po obiedzie aż do końca dnia y przez wieczór. W tych godzinach obowiązuję się grać, komponować, albo kopiować muzykę iak się podoba JW Pani, z obowiązkiem razem grania u Jej krewnych y przyiacół, kiedy rozkaz by Jej zaszedł co ma się rozumieć zawsze w godziny dla Niey samey wyznaczone ponieważ w inne dnia godziny wymawiam sobie wolne mi komu zechcę lekcyi dawania. Za to obowiązuję się JW Pani płacić mi honorarium, to iest: mieszkając w mieście czerwonych złł sześć na miesiąc, pomieszkanie, opał y światło: na wsi zaś prócz sześciu czerwonych złotych co miesiąc obowiązuję się także dać mi wikt u stołu swoich pokojowych. Po skończonych trzech wzmiankowanych latach obiecuie uczynić mi regalizacją czyli darować mi czerwonych złł pięćdziesiąt. Obowiązuję się prócz tego zapłacić drogę przy odeysciu, postarać się z sweoi strony dla mnie furmana tak dalece żebym nic nie był obowiązany myśleć dla siebie y expensować w odiezdzie. Po upłynionych znowu latach trzech rzeczonych wolno będzie obydwóm stronom albo kontynuować kontrakt przez dalszy iakowy czasu przeciąg pod kondycjami wyż wyrażonemi, albo też onego odstąpić. A w tym drugim razie, obowiązuję się JW. Pani dać mi czerwonych złł czterdzieście na drogę do Rzymu. Jeżelibym zaś chcial zostać w Polsce w służbie iakiego Pana w takowym razie nie iest więcej obowiązana dać mi czterdziestu czerwonych złł. Umowa y kontrakt niniejszy podpisany od obydwóch stron y stwierdzony waży y ma moc publicznego dowodu y świadectwa uczynionego ręką któregokolwiek publicznego Pisarza. Na dowód czego 2 czerwca 1780. Izabella Potocka, Piotr Persichini obliגיע się iak wyżey, Karol Antonin był przytomny, Ja Błażey Bapo byłem przytomny”. O związkach Persichiniego z dworem Ignacego Potockiego wzmiankowała Alina Żórawska-Witkowska, *Muzyka na dworze i w teatrze Stanisława Augusta*, Warszawa 1995, s. 66.

73 Podczas podróży została ona, podobnie jak i jej siostra Aleksandra, sportretowana przez Pompeo Batoniego w Rzymie w styczniu–marcu 1780 roku. Na olejnym portrecie Izabela jest przedstawiona jako muza Polihymnia trzymająca w ręku rulon nut, zob. zbiory Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie (olejny portret) oraz zbiory Biblioteki Narodowej w Warszawie (dalej: PL-Wn), fotografia portretu z ok. 1875 roku.

74 O podróży zob.: Małgorzata Ewa Kowalczyk, *Zagraniczne podróże Polek w epoce oświecenia*, Łomianki 2019, s. 62.

(a być może dłużej⁷⁵), by wraz z Izabelą przyjechać do Polski na jesieni 1780 roku. Do obowiązków Persichiniego należało uczenie księżnej gry na klawesynie, wspólne muzykowanie podczas spotkań rodzinnych i w gronie przyjaciół, a także komponowanie albo kopiowanie muzyki, według życzenia księżnej. To obowiązki typowe dla kapelmistrza zespołu, choć o utrzymywaniu takowego przez Potockich obecnie nic nie wiemy. Młodzi Potoccy, pochodzący z najznakomitszych rodzin Rzeczypospolitej, z całą pewnością korzystali jednak z usług choćby paru artystów. Za swoje usługi włoski muzyk miał otrzymywać honorarium w dość umiarkowanej wysokości 72 dukatów rocznie (1296 zł) wypłacane miesięcznie, a także wyżywienie, lokum i kilka innych benefitów, w tym zgodę na dodatkowe zarobkowanie w wolnym czasie poza dworem, poprzez udzielanie lekcji muzyki.

Il. 2. Pompeo Batoni, portret Izabeli Elżbiety Potockiej jako Polihymnii, 1780, zbiory Biblioteki Narodowej w Warszawie, fotografia portretu (ok. 1875), F:3741/III, <https://polona.pl>

Księżna Izabela zmarła, niestety, bardzo młodo, w połogu po urodzeniu córki Eleonory Teofili w kwietniu 1783 r., ponad dwa miesiące przed zakończeniem kontraktu Persichiniego. Muzyk najpewniej został do pogrzebu Izabeli, a następnie musiał szu-

75 Por.: M.E. Kowalczyk, *Zagraniczne podróże*, s. 337.

kać innego zatrudnienia, jako że, jak wspomnieliśmy, Ignacy Potocki po śmierci żony na ponad rok opuścił kraj⁷⁶. Zachowało się, datowane na styczeń 1784 r., pokwitowanie przez muzyka odebranej ze skarbu Potockich kwoty 50 dukatów⁷⁷, nie wydaje się jednak możliwe, by w tym czasie miał on jeszcze jakieś bliższe związki z dworem Ignacego. Ucalały zatem niedatowany wykaz muzykaliów zakupiony przez Pietra Persichiniego na potrzeby dworu Potockich musi pochodzić z czasu jego służby, tj. z okresu między lipcem 1780 r. a latem roku 1783.

Listę zakupionych nut sporządzono w języku włoskim, z podaniem ceny kolejnych pozycji⁷⁸, które nie są numerowane (il. 3a–b). Wykaz liczący trzydzieści dziewięć wpisów (przy czym dwie pierwsze pozycje to kostiumy do tańca) zawiera mniej szczegółów, niż radziwiłłowski spis (nazwiska twórców odnotowano tylko przy pięciu tytułach), co bardzo utrudnia odtworzenie danych interesujących muzykologów. Liczba nabytych przez Persichiniego dzieł z pewnością przekroczyła osiemdziesiąt, jednak dokładniejsze szacunki nie są możliwe, bowiem w sześciu przypadkach odnotowano nie pojedynczą kompozycję, a księgę (np. „Un libro di Sonate d’arpa con voce di Canto” bądź „Un libro di Polonese”), a nadto jeden z wpisów wskazuje na zakup dziesięciu zeszytów zawierających sonaty na klawesyn („In d[i]eci librii di Sonate per cembalo solo, e accompagnamenti”). Najpewniej pozyskano przede wszystkim rękopiśmienne kopie kompozycji, bowiem określenie „in stampa” (o ile było stosowane konsekwentnie) pojawia się w spisie tylko dwukrotnie przy niedających się bliżej zidentyfikować dziełach scenicznych: „Un dramma in stampa” oraz „Opera di Piccini in stampa”⁷⁹.

76 Księżna zmarła 22 IV 1783 r., wkrótce po jej pogrzebie Ignacy wyjechał do Włoch i Francji, powracając do kraju w roku 1784.

77 PL-Wagad, AGWil 450, fol. 8: „Jo Confesso avere ricevuto dalle mani del Sigr Comissaris Jankosky la somma di ducati cinquanta, a Conto del Contratto da me *fatto* con sua Eceleza la Siga Comtessa Potocka in fido di 4. Januari 1784. Dicho [ditto?] # 50, Pietro Persichini”.

78 Zakup muzykaliów kosztował Potockich 99,55 dukata. Poza odnalezionym wykazem nut, w zbiorach Biblioteki Wilanowskiej (bogate kolekcje biblioteczne Potockich z pałacu w Warszawie i Kurowie scalił w Wilanowie spadkobierca Ignacego, bratanek Aleksander Potocki) zachował się katalog z 1778 r. książek należących do Izabeli Potockiej (Biblioteka Wilanowska: PL-Wn, Rps akc. 2189, tomy 19–20) zawierający około trzysta pozycji, wśród których nie odnotowano żadnych dzieł muzycznych. Natomiast w kolekcji Ignacego Potockiego z 1773 r. (t. 12) „Catalogue de Livres mis en ordre chez le C. Ignace Potocki. Le 15 Avril 1773 a Varsovie” dział 7. katalogu pt. „La Musique, la Sculpture et la Peinture” (11v–12r) – wówczas pozostał pusty, jeśli chodzi o muzykalia; ale już w katalogu z 1784 r. (t. 15) znajdowały się pojedyncze tytuły o charakterze teatralno-operowym, fol. 52v: „Oeuvres de Monsieur Destouches Amsterdam 1755” (pięć tomów), „Recueil des Opéra respresentés par l’Académie royale de Musique, Amsterdam 1712” (dwanaście tomów); fol. 53v: „Le Théâtre de la Foire ou l’Opéra Comique enrichies des Estampes par Mr le Sage et d’ Orneval, Amsterdam 1764”; fol. 54r: „Tragedye Comedye Opery Włoskie Francuskie przez różnych Autorów in 4to et in 8vo» – 34 tomy.” Natomiast w katalogu Biblioteki w Klementowicach z 1809 r. wpisano tylko jedną pozycję muzyczną (t. 18), fol. 8r: „[In Quatro]. Kancjonał to iest Księgi Psalmów, Hymnów... Gdańsk, Drukował Andrzej Hünefeld 1646”.

79 Por. fol. 4r: „Un dramma in stampa... #2 | Opera in Piccini in stampa... #2,20”.

na. muta di ballo. La caccia Perigo	quarto	4
na. muta di ballo. Armida. intubato	5	
poeta demo fonte	3	X
Burleta di Isocrate con tutti		
strumenti cavati e partizione	10	
Burleta di Don Giovanni	21	
Sonate di arpa	2	
finto passo per amore	5	
La passione di Gemella	5	
La sua opera del Corelli	2	15
Sonate per Cembalo	2	
diversi balli	2	
un drama in stampa	2	
Opera di Ricini in stampa	2	20
Eco narciso di Auch	3	
concerti di Bach co tutti strumenti	2	
sei trij con tutti strumenti	3	
Indici Libri di Sonate per cembalo		
solo, e accompagnamenti	8	
un Libro con finale		X 10

Il. 3a. Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (PL-Wagad), AGWil 450, fol. 4-6.

Wykaz muzyków zakupionych przez P. Persichiniego, 1780-83

5	17 discorsi in 3 atti	
	Dalle comedi in 3 atti	
	un Libro di arie di diversi autori	
	un Libro di arie e terzetti con finale	
	un Libro di terzetti arie e finali	
	in tutto di questi pezzi	
	con sue partizioni	22
	ouverture con 2 Sonate e	2
	partizioni	
	tre balli e 3 divertimenti	
	per Cembalo	2
	Ballo di Medea	
	Ballo di Deserteur	
	Ballo di due parti	
	Ballo di don Juan	5
	Ballo per Don spiegel	2
	Ballo Semiramide	2
	Burleta aneta e lubino	2
	sei Sonate per cembalo	2
	un Libro di poloneze	
	sei Sonate per Larpa	2
	5	
	Barcarole	10
	Canzone per Larpa con canto	10
	particelle e strumenti Cavati	
	della Gianneta	2
	un Libro di Sonate d'arpa	
	con voce di Canto	2
	di tutta questa musica e La maggior	
	parte Legata alla francese, ed altre	
	in cartoni coloriti	

Il. 3b. PL-Wagad, AGWil 450, fol. 5-6

Na kupione przez Persichiniego muzykalia składają się dzieła muzyki scenicznej: baletowej i operowej, kompozycje kameralne oraz dzieła na instrumenty solowe, a także arie. Częściowo odtworzyć daje się właściwie wyłącznie pierwszą z wymienionych grup. Kupiono jedenaście kompozycji operowych oraz muzykę do ponad dziesięciu dzieł baletowych. Przy dwóch tytułach zaznaczono, że zakupiono je w postaci partii wokalnych z akompaniamentem i głosów instrumentalnych – „Particelle e istromenti cavati”. W tej postaci pozyskano nuty popularnego wówczas *dramma giocoso per musica* *La Giannetta* P. Anfossiego i bliżej niezidentyfikowanej opery komicznej *Isocrate*. Tak przygotowanych nut można było używać do amatorskich wykonania poszczególnych partii wokalnych opery z towarzyszeniem klawesynu albo też – w miarę możliwości i chęci – z towarzyszeniem instrumentów orkiestrowych. Przy pozostałych tytułach dzieł scenicznych brak jakichkolwiek adnotacji⁸⁰ dotyczących postaci zapisu, należy zatem wnosić, że zakupiono rękopiśmienne kopie partytur.

Udało się zidentyfikować następujące tytuły operowe: *comédie mêlée d'ariettes* *Julie* Nicolasa Dezède'a (ok. 1740–98), *dramma giocoso per musica* *La Giannetta* Pasquale Anfossiego (1727–97), *Annetta e Lubino* Gaetana Pugnaniego (1731–98) oraz *Echo et Narcisse* Christoph'a Willibalda Glucka (1714–87). Rekonstrukcja kolejnych dwóch tytułów jest mniej pewna, ale z dużą dozą prawdopodobieństwa można założyć, że to właśnie one zostały wymienione w wykazie. Chodzi o wystawianą w Warszawie w roku 1774 (i 1779) niezwykle popularną operę buffa *Il finto pazzo per amore* Antonia Sacchiniego (1730–86) oraz *Don Juan, albo Ukarany libertyn* królewskiego kapelmistrza Gioacchina Albertiniego (1748–1812), której premiera odbyła się w lutym 1783 roku. Znacznej ówczesnej popularności opery Sacchiniego dowodzą m.in. starania Antoniego Tyzenhauza, który w 1774 r. zadbał o zrobienie kopii dzieła do swoich zbiorów muzycznych w Grodnie, pożyczając w tym celu nuty od Franciszka Ryxa z Warszawy⁸¹.

Kolejne zapisy – „Opera Demo fonte” oraz „Il disertore in 3 atti” – można interpretować na wiele sposobów. Wydaje się prawdopodobne, że w pierwszym przypadku chodzi o dzieło Giacom'a Rusta (1741–86), a kompozytorem drugiej z oper był Giuseppe Gazzaniga (1737–1818)⁸². Jeśli chodzi o zapis „Opera di Piccini in stampa”, należałoby wziąć pod uwagę dzieła nielicznie wydawane drukiem za życia twórcy. Najpewniej warto rozważyć zakup jednej z francuskich oper należących do gatunku *tragédie lyrique*, których partytury ukazały się drukiem w Paryżu pod koniec lat siedemdziesiątych i na początku osiemdziesiątych XVIII stulecia: *Roland* (1778), *Atys* (1781) bądź *Iphigénie en Tauride* (po 1781).

80 Brakuje przy tytułach określeń dotyczących liczby głosów (np. „a 5 voc.”), nie chodziło zatem najpewniej o opracowania fragmentów dzieł operowych na głosy i instrumenty.

81 A. Zórawska-Witkowska, „Kapela Antoniego Tyzenhauza”, s. 22.

82 Nie można wykluczyć, że chodziło o kompozycje innego autora, np. *Il disertore* Alessandra P. Guglielmiego opublikowaną w Londynie ok. 1770 r. albo *Il disertore per amore* Antonia Sacchiniego (Praga 1774).

Jeśli chodzi o muzykę baletową, co najmniej pięć kompozycji to dzieła wystawiane w warszawskim teatrze publicznym na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych stulecia. Odtworzenie pozostałych tytułów baletowych na podstawie wykazu nie jest możliwe.

Jedynym dziełem muzyki religijnej odnotowanym w spisie jest pasja Niccolò Jommello *La passione di Gesù Cristo*⁸³. Dzieło po raz pierwszy wykonane w Rzymie w 1748 r., zostało ponownie opublikowane w Londynie około roku 1770 i być może właśnie wydanie londyńskie stało się podstawą sporządzenia kopii kupionej przez Potockich. Możliwe także, a być może jest to bardziej prawdopodobny scenariusz, że pasję odpisano z rękopiśmiennego źródła włoskiej proveniencji. Kompozycja ta była bardzo popularna w Rzymie, znajdowała się też w zbiorach krakowskich kanonika Wacława Sierakowskiego⁸⁴. Na scenie warszawskiego teatru publicznego *La passione di Gesù Cristo* była wykonana dopiero w 1791 roku.

Dość ciekawą grupę – choć w małym stopniu dającą się odczytać – tworzą kompozycje przeznaczone na zespół kameralny. Zakupiono koncerty Bacha – nie dające się bliżej zidentyfikować dzieła, najpewniej Carla Philippa Emanuela bądź Johanna Christiana – „Concerti di Bach con tutti istromenti”⁸⁵. Odnotowano ponadto zbiór sonat skrzypcowych op. 5 Arcangela Corellego – *12 sonatas or solos for a violin a bass violin or harpsichord*. Kompozycje Corellego cieszyły się niegasnącym w XVIII w. zainteresowaniem szczególnie w rzymskim środowisku muzycznym, z którego wywodził się Persichini, jak i wśród wykonawców amatorów. W XVIII w. było kilka wznowień tej kolekcji po raz pierwszy opublikowanej w 1700 r., m.in. w Londynie ok. 1740 r. czy we Florencji około roku 1777. Warto odnotować, że sonaty Corellego (trudno stwierdzić, które dokładnie) znajdowały się w zbiorach białskich Radziwiłłów⁸⁶ oraz w środowisku zgoła innym – w zbiorach kolegiaty w Łowiczu⁸⁷. Dla dworu Potockich zakupiono też liczne tria, lecz wykaz nie precyzuje szczegółów: „Sei trii con tutti istromenti”, „Un libro di arie e terzetti con finale” oraz „Un libro di terzetti arie e finali in tutto di questi pezzi con sue partizioni”.

Znaczącą grupę stanowią kompozycje przeznaczone na klawesyn oraz na harfę, bądź harfę i głos. Żadnego z tych dzieł nie sposób niestety zidentyfikować na podstawie zachowanych zapisów: „Sonata di arpa”, „Sei sonate per l’arpa”, „Un libro di Sonate d’arpa con voce di canto”, „Canzone per L’arpa con canto” oraz „In d[i]eci librii di Sonate per cembalo solo e accompagnamenti”, „Sei Sonate per Cembalo” i „Sonate per Cembalo”. Ten repertuar najpewniej służył księżnej

83 PL-Wagad, AGWil 450, fol. 4r: „La passione di Jumella...# 6”. Dzieło do libretta Pietra Metastasia. Londyńskim wydawcą była oficyna R. Bremner.

84 Anna Ryszka-Komarnicka, „Nowe źródła do badań nad włoskim repertuarem oratoryjnym II połowy XVIII wieku z Archiwum Krakowskiej Kapituły Katedralnej”, *Muzyka* 46 (2001) nr 1, s. 85–102.

85 PL-Wagad, AGWil 450, fol. 4r: „Concerti di Bach con tutti istromenti # 2.

86 I. Bieńkowska, *Muzyka na dworze*, s. 82.

87 Tadeusz Maciejewski, „Z przeszłości muzycznej Łowicza”, *Muzyka* 18 (1973) nr 3, s. 99.

Izabeli uczącej się gry na klawesynie (a być może ją doskonalącej) i zapewne potrafiącej grać na harfie.

Warto w tym kontekście zwrócić uwagę na pewne zainteresowanie, jakim pod koniec lat siedemdziesiątych XVIII w. cieszyła się w Warszawie twórczość, szczególnie klawiszowa, C.Ph.E. Bacha. Dowodzi tego lista subskrybentów warszawskich, którzy wsparli wydanie pierwszego z sześciu tomów dzieł klawiszowych (w pierwszym tomie sonat) kompozytora pt. *Sechs Clavier-Sonaten für Kenner und Liebhaber*⁸⁸. Zbiór ten został zadedykowany działającej w Warszawie po roku 1770 uczennicy kompozytora, pianistce i nauczycielce gry na tym instrumencie Eleonorze Zernitz z d. Deeling⁸⁹ (uczyła m.in. późniejszego kompozytora, Ludwiga Wilhelma Teppera, syna Piotra). Lipskie wydanie zbioru z 1779 r. zawiera listę trzydziestu siedmiu nazwisk ze stołecznego środowiska, wśród których znalazły się m.in. dwie panie istotne w kontekście omawianego zakupu nut, a szczególnie pozycji „Sei Sonate per Cembalo” – była to Elżbieta z Czartoryskich Lubomirska, a więc matka Izabeli Potockiej, oraz „Frau Gräfin Potocka, geb. Fürstin Lubomirska”. Ten drugi zapis nie jest precyzyjny, bowiem Elżbieta z Czartoryskich Lubomirska wydała za Potockich trzy z czterech córek. W 1779 r. dwie starsze były już mężatkami – Izabela została w roku 1772 żoną Ignacego, a jej siostra Aleksandra, jak już wspomniano, żoną Stanisława Kostki Potockiego, którego poślubiła w roku 1776⁹⁰. Nie sposób zatem rozstrzygnąć, o którą z sióstr może chodzić, ale nawet jeśli nie była to Izabela, to zainteresowanie twórczością C.Ph.E. Bacha ze strony jej matki i siostry mogło oznaczać, że Ignacy i Izabela Potoccy znali twórczość klawiszową kompozytora i mogli ją mieć w swoich zbiorach.

Ponadto w wykazie zakupów odnotowano (bez wskazania instrumentu (-ów), na który była przeznaczona) barkarolę, jedną księgę zawierającą przykłady wirtuozowskich kadencji dla solisty („Un libro di finale”⁹¹) oraz zbiór polonezów („Un libro di

88 Kompozytor sam zatroszczył się o wydanie (korzystając ze wsparcia Breitkopfa jako drukarza), prenumeratę, sprzedaż i dystrybucję tomu. Zawarł w nim kompozycje z poprzednich lat, dotąd niepublikowane. Wśród subskrybentów tomu z 1779 r. znalazło się grono znakomych muzyków, kompozytorów, teoretyków, m.in. Carl Friedrich Abel, Johann Christoph Friedrich Bach, Johann Philipp Kirnberger, Johann David Holland (wówczas kapelmistrz katedry protestanckiej w Hamburgu), Franz Xaver Duschek, Johann Nikolaus Forkel czy Charles Burney, a w Warszawie – Maciej Kamiński i Wincenty Lessel, oraz liczne grono europejskich arystokratów, por. starodruk w zbiorach US-CAe, [https://iiflib.harvard.edu/manifests/view/drs:6160498\\$1i](https://iiflib.harvard.edu/manifests/view/drs:6160498$1i), dostęp 20 VII 2024.

89 Olga Baird, „To Madame Zernitz, née Deeling, in Warsaw, with particular respect and friendship”, *The Musical Times* 158 (spring 2017), s. 93–102.

90 Por.: Bradley Brookshire, „Chopin and the Legacy of Carl Philipp Emanuel Bach”, w: *Bach and Chopin. Baroque Traditions in the Music of the Romantics*, red. Szymon Paczkowski, Warszawa 2019, s. 231–264. Autor niesłusznie wymienia tu najmłodszą z sióstr – Julię z Lubomirskich, która najpóźniej została panią Potocką, poślubiając Jana Potockiego w 1785 roku.

91 Najpewniej chodzi o wirtuozowskie kadencje przeznaczone na instrument solowy – skrzypce bądź flet. Podobne kompozycje (cztery dzieła w różnych tonacjach) zachowały się w muzykaliach pochodzących ze zbiorów Rzewuskich w Podhorcach, por.: *Sonaty Francesca Marii Cattaneo (1697–1758) oraz finali i duetto z rękopisu tarnowskiego (PL-TA 23)*, wstęp i opr. Irena Biełkowska, Warszawa 2018 (= *Musica Revelata*, M/1), s. 75–79, 89–94. Składają się one z części wolnej i menueta. Tego typu kompozycje

Polonese”). Zakupiono też arie różnych twórców zamieszczone w trzech zbiorach: „Un libro di arie di diversi autori”, „Un libro di arie e trezetti con finale” oraz „Un libro di terzetti arie e finali in tutto di questi pezzi con sue partizioni”.

Omówiony wykaz muzykaliów zakupionych dla dworu Ignacego i Izabeli Potockich jest pierwszym i jedynym dotychczas świadectwem muzycznej aktywności tego ośrodka. Nie mamy co prawda żadnych danych o muzykach związanych z tym dworem, jednak można założyć, że nabyte muzykalia (szczególnie muzyka do przedstawień baletowych) musiały być przeznaczone nie tylko dla Persichiniego i księżnej, lecz także dla zawodowych artystów. Zachowany wykaz niewiele wnosi konkretów – muzyka operowa głównie francuskich i włoskich twórców to zarówno dzieła wówczas bardzo popularne w Europie, jak i tytuły cieszące się uznaniem w Warszawie – daje jednak wyobrażenie o skali dokonanego zakupu, a końcowa uwaga Persichiniego zamieszczona w dokumencie – „Di tutta questa musica e la maggior parte legata alla francese ad altra in cartoni coloriti” („Cała ta muzyka i większość [dzieł umieszczonych] w kolorowych pudłach utrzymana jest w stylu francuskim”) – zdradza upodobanie jego pracodawców do muzyki francuskiej.

z pewnością były przydatne do celów dydaktycznych czy w repertuarze przeznaczonym dla amatorów nawet sprawnie grających, ale nie komponujących.

ANEKS

Muzykalia Radziwiłłowskie (ok. 1778 r.)
na podstawie PL-Wagad, AR VII, 1033, fol. 1–3

Duety

Nr	Nr w inwentarzu	Oryginalny zapis	Twórca	Tytuł dzieła / zbioru	Rok wydania
1.	1	18 kleine Bücher francairiche Arietten für 2 flauten	–	–	przed 1778
2.	4	Sex duetti di Stamiz a 2 voc	C. Stamitz / A. Stamitz	–	przed 1778
3.	6	Sex duos di Hoffmann a 2 voc	L. Hoffman	–	przed 1778
4.	17	Sex duos di Toeschi a 2 voc	C.J. Toeschi	<i>Six duets for two german flutes op. 1</i>	Londyn, 1767
5.	18	Sex duos di Toeschi a 2 voc	C.J. Toeschi	<i>Six duetts for two german flutes, or violins op. 2</i>	Londyn, przed 1778
6.	19	Sex duetti di Lidasti 2 voc	Ch.G. Lidarti	<i>Sei duo per due flauti o due fagotti</i>	Paryż, ok. 1775
7.	20	Sex sonates di Richter 2 voc	F.X. Richter	<i>Six sonates à deux flûtes traversières ou deux violons op. 4</i>	Paryż, ok. 1766 / Londyn, ok 1766
8.	21	Sex Sonates di Wagenseil 2 voc	G.Ch. Wagenseil	<i>6 Sonatas for the harpsichord with accompaniment for a violin op. 2</i>	Londyn, 1761
9.	24	Sex Sonates di Comi a 2 voc	G. Comi	<i>Six sonates, pour un basson seul ou un violoncelle avec accompagnement de basse, op. 4</i>	[Paryż], ok. 1774
10.	51	Duos Sex di Cannabich	Ch. Cannabich	<i>Six duettes a flutes et violon, op. 2</i>	Amsterdam, 1774

11.	54	Sonates Sex Flauti solo con Basso di Wannhal	J.B. Vanhal	<i>Six sonates pour une flute avec la basse</i> op. 10	Londyn, ok. 1773
12.	55	Sei Sonates Flauto solo con basso di Wagner	–	–	przed 1778
13.	56	Sonates 4 Clarinetto solo con violoncello di Proksch	G Proksch	<i>6 sonates à la clarinette et accompagnement de violoncelle</i> op. 5 [?]	Paryż, 1773
14.	57	Sex duos di Toeschi pour deux flutes [ou] deux Bassons	C.J. Toeschi	<i>Six duos pour deux flûtes ou deux bassons</i> , op. 11	Paryż, ok. 1773
15.	58	Six Sonates pour deux flutes Traver di Behauli	–	–	przed 1779
16.	59	Dodici duetti per due flauti et fagotti di Mancinelli	D. Mancinelli	<i>Dodici duetti per due flauti et fagotti</i> op. 2	Paryż, ok. 1775

Tria

Nr	Nr w inwentarzu	Oryginalny zapis	Twórca	Tytuł dzieła / zbioru	Rok wydania
1.	5	Sex trio di Fils a 3 voc	A. Fils (Filtz)	–	–
2.	7	Sex Trios di Heydn a 3 voc	J. Haydn	–	–
3.	8	Sex Concertos di Heydn a 3 voc	J. Haydn	–	–
4.	13	Sex trio di Fils a 3 voc	A. Fils (Filtz)	–	–
5.	14	Sex Trii di Bocherini a 3 voc	L. Boccherini	–	–
6.	15	Oto sonates di Campioni a 3 voc	C.A. Campioni	<i>VIII Sonates à deux flûtes et une basse</i> , op. 4	Paryż, ok. 1770
7.	16	Trios de lusse a 3 voc	Ch. de Lusse	<i>Six trios pour une flûte, un violon et un violoncelle</i> , op. 3	Paryż, przed 1774

8.	23	Sex Sonates di Paganelli 3 voc	G.A. Paganelli	<i>Six sonates en trio pour une flûte, violon, et basse</i> , op. 1 [?] / <i>Six sonates de chambre pour deux violons, ou flûtes avec la basse</i> , op. 7 [?]	Paryż, ok. 1740 Paryż, po 1749
9.	52	Sonates 6 di fils	A. Fils (Filtz)	–	–
10.	53	Sei Terzetti di Gasparo Procksch	G. Procksch	<i>Sei terzetti per clarinetto, violino e violoncello</i> , op. 4 [?] / <i>Six trio concertants pour deux violons et violoncelle</i> , op. 7 [?]	Paryż, ok. 1773 Paryż, ok. 1774
11.	60	12 geschriebene Parthia pour Clarinelli, Corni et fagotti	–	–	–
12.	72	3 geschriebene Trio di Wendling	J.A. Wendling	–	–

Kwartety, kwintety, sekstety

Nr	Nr w inwentarzu	Oryginalny zapis	Twórca	Tytuł dzieła / zbioru	Rok wydania
1.	12	Tre quatuos di Baur a 3 voc	J. Baur	<i>Quatuor pour flûte, violon, basse et harpe</i>	Paryż, 1769
2.	49	Quatuor 6 di Stamitz	C. Stamitz	op. 1 / op. 8 / op. 11 / 6 kwartetów [?]	Strasburg, 1774
3.	75	Ein geschriebenes Sextett di Vannahall	J.B. Vanhall	<i>6 Quatuors concertantes</i> op. 3 [?]	Paryż, 1770

Koncerty, symfonie

Nr	Nr w inwentarzu	Oryginalny zapis	Twórca	Tytuł dzieła / zbioru	Rok wydania
1.	9	Sex Simphonia di Bach a 9 voc	J.Ch. Bach	–	–
2.	10	Sex Simphonia di Bach a 9 voc	J.Ch. Bach	–	–
3.	11	Sex Simphonia di Toeschi a 8 voc.	C.J. Toschi	–	–
4.	22	Sex Concertos di Bach 6 voc	C.Ph.E. Bach	<i>Sei concerti per il cembalo concertato</i> [Wq 43, 1–6]	Hamburg, 1772
5.	73	3 geschriebene Simphonia di Stamitz a 8 voc.	C. Stamitz	op. 2 [?] / op. 15 [?]	b.m., 1768 b.m., 1776
6.	74	2 geschriebene Simphonia di Holzbauer a 8 voc.	I. Holzbauer	–	–
7.	76	ein geschriebenes Simphonia a 12 voc di Schmidtbauer	J.A. Schmidtbauer	–	–

Dzieła sceniczne, aranżacje fragmentów operowych, msza

Nr	Nr w inwentarzu	Oryginalny zapis	Twórca	Tytuł dzieła / zbioru	Rok wydania
1.	2	Eine Operette, von Piccini gestochen	N. Piccinni	<i>La Cecchina ossia la buona figliuola</i> [?] / <i>Il cavaliere per amore</i> [?] / <i>L'astrologa</i> [?] / <i>Le finte gemelle</i> [?]	Warszawa, 1765–67
2.	3	<i>Le desertur a 7 vocib</i>	P.-A. Monsigny	<i>Le déserteur</i>	Paryż, ok. 1769

3.	25, 26–32, 34	<i>Sex ariettes par Roeser 2 suite</i> <i>Dix ariettes par Roeser</i>	V. Roeser	<i>IIe Recueil d'ariettes d'opéra et opéra comiques, arrangées pour une voix et un violon ou pour deux violons par M^r. Roeser [?]</i>	–
4.	77	Eine geschriebene Mess di Richter a 12 vocibus	F.X. Richter	–	–

Muzykalia Potockich (ok. 1780–1783)
na podstawie PL-Wagad, AGWill 450, fol. 4–6

Dzieła operowe

Nr	Oryginalny zapis	Twórca	Tytuł dzieła	Rok premiery
1.	Julie comedi in 3 atti	muz.: N. Dezède libr.: J.-M. Boutet de Monvel	<i>Julie</i>	Paryż, 1772
2.	Particelle e istromenti Cavati della Giannetta	muz.: P. Anfossi libr.: G. Petrosellini	<i>La Giannetta</i> ⁹²	Bolonia, 1773
3.	Eco narciso di Cluck	muz.: Ch.W. Gluck libr.: L.T. Tschudi	<i>Echo et Narcisse</i>	Paryż, 1779
4.	Burleta Anneta e Lubino	muz.: G. Pugnani libr.: C.F. Badini	<i>Annetta e Lubino</i>	Warszawa, 1780
5.	Finto pazzo per amore	muz.: A. Sacchini [?] libr.: M. Tommaso [?]	<i>Il finto pazzo per amore</i> [?]	Rzym, 1765 Warszawa, 1779
6.	Burletta di Don Giovanni	muz.: G. Albertini [?]	<i>Don Juan, albo Ukarany libertyn</i> [?]	Warszawa, 1783

92 Na scenie warszawskiej wystawiana w 1774 r. pod innym tytułem: *Metilde ritrovata*. Tymczasem jako *La Gianetta* w Neapolu w 1778 r., karnawale 1777 r. w Cagliari, w karnawale 1776 r. w Loreto, Piacenzy, L'Aquila, w 1775 r. w Kopenhadze, w 1775 r. w Trieście, w 1774 r. w Treviso, Pesaro, Faenzy, w 1774 r. w Dreźnie.

7.	Opera Demo fonte	muz.: G. Rust [?]	<i>Demofoonte</i> [?]	Florencja, 1780
8.	Il disertore in 3 atti	muz.: G. Gazzaniga [?]	<i>Il disertore</i> [?]	Florencja, 1779
9.	Opera di Piccini in stampa	muz.: N. Piccinni	<i>Roland / Atys / Iphigene en Tauride</i>	Paryż, 1778 Paryż, 1781 Paryż, po 1781
10.	Burletta. Isocrate con tutti istromenti cavati e partizione	–	–	–
11.	Un dramma in stampa	–	–	–
12.	Overtura con 3 sonate e partizioni	–	–	–

Balety

Nr	Oryginalny zapis	Twórca	Tytuł dzieła	Data wystawienia
1.	Ballo di Medea	chor.: J.G. Noverre, muz.: J.J. Rodolphe	<i>Médée et Jason</i>	Warszawa, 1767, 1777
2.	Ballo di Deserteur	P.-A. Monsigny [?] ⁹³	<i>Les Ballets. La Déserteure</i>	Warszawa, 1774 ⁹⁴
3.	Balli di Don Juan	chor.: F. Caselli, muz.: A. Hart muz.: D. Curz	<i>Don Juan, czyli Bankiet Piotra</i> też jako <i>Don Juan, ou Le festin de Pierre</i>	Warszawa, 1778 Warszawa, 1784
4.	Ballo der dorf spieget	–	<i>Der Dorfspiegel</i>	Warszawa, 1776
5.	Ballo Semireazor	muz.: A.E.M. Grétry libr.: J.-F. Marmontel	<i>Zémire et Azor</i> ⁹⁵	Fontainebleau, 1771 Warszawa, 1775–77, 1793
6.	Ballo di due partii	–	–	–

93 Nie można wykluczyć, że balet wystawiano do muzyki *Le déserteur* Pierre-Alexandre Monsigny'ego, które stawało się podstawą także opracowań baletowych.

94 Ludwik Bernacki, *Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta*, Lwów 1925: Rejestr komedii, oper i baletów, 1774 zob.: t.I, s. 55.

95 Comédie-balet mêlée de chant et de danses.

7.	Tre balli e 3 divertimenti per Cembalo	–	–	–
8.	Diversi balli	–	–	–

Pozostałe

Nr	Oryginalny zapis	Twórca	Tytuł dzieła/ zbioru	Rok wydania
1.	La passione di Jumelli	N. Jommelli	<i>La passione di Gesù Cristo</i>	Rzym, 1748; Warszawa, 1791
2.	Concerti di Bach con tutti istromenti	C.Ph.E. Bach / J.Ch. Bach	–	–
3.	La 5a opera del Corelli	A. Corelli	<i>12 sonatas or solos for a violin a bass violin or harpsichord op. 5</i>	Rzym, 1700

BIBLIOGRAFIA

- Baird, Olga. „To Madame Zernitz, née Deeling, in Warsaw, with particular respect and friendship”. *The Musical Times* 158 (spring 2017): 93–102.
- Bernacki, Ludwik. *Teatr, dramaty i muzyka za Stanisława Augusta*. T. 1–2. Lwów: Wydawnictwo Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich, 1925.
- Betlej, Andrzej. *Pałac w Teofilpolu w świetle inwentarzy XIX-wiecznych*. Kraków: Wydawnictwo Attyka, 2016.
- Biegański, Krzysztof. *Biblioteka muzyczna zamku w Łańcucie. Katalog*. Łańcut: Muzeum-Zamek w Łańcucie, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1968.
- Bieńkowska, Irena. „Mecenas muzyczny Radziwiłłów w XVIII wieku – od Karola Stanisława do Karola Stanisława «Panie Kochanku» Radziwiłła”. *Rocznik Lituanistyczny* 1 (2015): 171–183.
- Bieńkowska, Irena. *Muzyka na dworze księcia Hieronima Floriana Radziwiłła*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2013.
- Bieńkowska, Irena. „Libretta dzieł wokalnych w zbiorach biblioteki ordynackiej Radziwiłłów w Nieświeżu z połowy XVIII wieku”. *Bibliotheca Nostra* 9, nr 3 (2013): 38–50.
- Bieńkowska, Irena. „Osiemnastowieczna twórczość instrumentalna z dawnej kolekcji muzykaliów w Podhorcach”. *Barok. Historia–Literatura–Sztuka* 26, nr 51 (2019): 165–184.
- Bieńkowska, Irena. „Inwentarz muzykaliów sanguszkowskich z II połowy XVIII wieku”. *Muzyka* 62, nr 1 (2017): 47–87.
- Bieńkowska, Irena. „Inwentarz muzykaliów kapeli nadwornej Roberta Brzostowskiego w Mosarzu z końca XVIII wieku”. W: *Długi wiek XIX w muzyce*, red. Małgorzata Sułek, Ewa Boguła, Grzegorz Zieziula. Warszawa: Instytut Sztuki PAN, 2024 (w druku).

- Bieńkowska, Irena, red. *Sonaty Francesca Marii Cattaneo (1697–1758) oraz finali i duetto z rękopisu tarnowskiego (PL-TA 23)*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Sub Lupa, 2018 (= Musica Revelata, M/1).
- Brookshire, Bradley. „Chopin and the Legacy of Carl Philipp Emanuel Bach”. W: *Bach and Chopin. Baroque Traditions in the Music of the Romantics*, red. Szymon Paczkowski, 231–264. Warszawa: Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, 2019.
- Ciechanowiecki, Andrzej. *Michał Kazimierz Ogiński und sein Musenhof zu Stolin*. Köln–Graz: Böhlau Verlag, 1961.
- Cucuel, Georges. *Études sur un orchestre au XVIIIe siècle. L'instrumentation chez les symphonistes de la Pouplinière. Œuvres musicales de Gossec, Schenker et Gaspard Procksch*, Paris: Librairie Fischbacher, 1913.
- Kowalczyk, Małgorzata Ewa. *Zagraniczne podróże Polek w epoce oświecenia*. Łomianki: Wydawnictwo LTW, 2019.
- Maciejewski, Tadeusz. „Z przeszłości muzycznej Łowicza”. *Muzyka* 18, nr 3 (1973): 91–109.
- Michalski, Jerzy. „Wokół powrotu Karola Radziwiłła z emigracji pobarskiej”. *Kwartalnik Historyczny* 106, nr 4 (1999): 21–72.
- Nicolussi-Prohászka, Hermine, Allan Badley. „Hofman, Leopold”. W: *Grove Music Online*, <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.13174>, dostęp 20 VII 2024.
- Nikalaëü, Mikalaj. „Ėkzemplary radzivilauskaj Biblii 1563 r. u pečãburgskih shoviščah”. W: *Badania księgozbiorów Radziwiłłów*, red. Zoja Jaroszewicz-Pieresławcew, 95–100. Warszawa: Wojciech Wójcicki, 1995.
- Paczkowski, Szymon. „Z dziejów muzycznej biblioteki Jakuba Henryka Flemminga”, *Barok. Historia–Literatura–Sztuka* 21, nr 1 (2014): 117–131.
- Rice, Albert R. *The Clarinet in the Classical Period*. Oxford: Oxford University Press, 2003.
- Ryszka-Komarnicka, Anna. „Nowe źródła do badań nad włoskim repertuarem oratoryjnym II połowy XVIII wieku z Archiwum Krakowskiej Kapituły Katedralnej”. *Muzyka* 46, nr 1 (2001): 85–102.
- Vogel, Benjamin. „Do dziejów tradycji muzycznych w Podhorcach”. *Polski Rocznik Muzykologiczny* 13 (2015): 99–124.
- Waliszewski, Kazimierz. *Korespondencja Księcia K.St. Radziwiłła wojewody wileńskiego «PK» 1762–1790, ze zbiorów rodzinnych wydał Kazimierz Waliszewski*. Kraków: Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1888.
- Żórawska-Witkowska, Alina. *Muzyka na dworze i w teatrze Stanisława Augusta*. Warszawa: Zamek Królewski w Warszawie, 1995.
- Żórawska-Witkowska, Alina. „Kapela Antoniego Tyzenhauza w Grodnie”. *Muzyka* 22, nr 2 (1977): 3–35.

NEW SOURCES CONCERNING ARISTOCRATIC MUSIC COLLECTIONS FROM THE
SECOND HALF OF THE EIGHTEENTH CENTURY

Since only a scant amount of music collections once belonging to court ensembles has been preserved, the reconstruction of music repertoires performed at the royal and aristocratic courts of the Polish-Lithuanian Commonwealth in the eighteenth century is a task that presents serious difficulties. Music inventories and lists of sheet music purchases are also very rare.

Two documents from the late 1770s and early 1780s have been preserved at the Central Archives of Historical Records in Warsaw: a list of music sources for the court of Karol Stanisław 'My Beloved Sir' Radziwiłł in Nieśwież (now Blr. Nyasvizh), purchased around 1778 by the prince's kapellmeister Johann Nicolaus Scholl, and a list of sheet music purchased by composer and future royal kapellmeister Pietro Persichini for the courts of Izabela and Ignacy Potocki in Kurów, Klementowice and Warsaw. The music purchased for the Nieśwież court includes chamber pieces (primarily duos and trios), around thirty symphonies, arrangements for voice and instruments of operatic repertoire, and pieces in the then popular militaire style (the latter most likely intended to satisfy the prince's tastes). Altogether, more than three hundred works were bought for the Nieśwież court. The purchases for the Potocki family, made between 1780 and 1783, were less numerous. The list is not detailed enough to give exact numbers, but it certainly comprises more than eighty works, mostly in the form of manuscript copies. These are largely stage works (comic variants of new and popular French and Italian operas), ballet music and also (as in the Radziwiłł collection) chamber works and arrangements of stage repertoire for voice with instruments. Notably, the Potockis exhibited interest in some titles known from Warsaw productions.

Translated by Tomasz Zymer

Dr hab. Irena Bieńkowska, prof. UW, od 1994 r. jest związana z Instytutem Muzykologii UW. W obszarze jej zainteresowań naukowych leży kultura muzyczna Rzeczypospolitej XVII i XVIII w. ze szczególnym uwzględnieniem dziejów patronatu świeckiej magnaterii. Jest redaktorem naukowym serii *Musica Revelata*, poświęconej edycjom krytycznym repertuaru muzycznego i redaktorem powstającego *Słownika muzyków Rzeczypospolitej XVIII wieku*.
i.bienkowska@uw.edu.pl
